

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus¹

1. peatükk ÜLDSÄTTED

1. jagu Seaduse reguleerimisala

§ 1. Seaduse reguleerimisala

(1) Käesolev seadus reguleerib välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise aluseid, rahvusvahelist kaitset taotleva välismaalase ja rahvusvahelise kaitse saanud välismaalase õiguslikku seisundit, rahvusvahelist kaitset taotlenud välismaalasele taustakontrolli tegemist, välismaalasele ajutise kaitse andmise aluseid, rahvusvahelise kaitse taotleja (edaspidi ka *taotleja*) ja saaja ning ajutise kaitse saaja Eestisse vastuvõtmist, välismaalase vastutavale Euroopa Liidu liikmesriigile üleandmist, Eesti osalemist Euroopa Liidu solidaarsusmehhanismis, rahvusvahelise kaitse saanud välismaalase Eestisse ümberasustamise aluseid ning Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise õiguslikke aluseid ulatuses, mis ei ole reguleeritud järgmiste Euroopa Liidu õigusaktidega:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1347, mis käsitleb nõudeid, millele kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud peavad vastama, et kvalifitseeruda rahvusvahelise kaitse saajaks, ning nõudeid pagulaste või täiendava kaitse saamise kriteeriumidele vastavate isikute ühetaolisele seisundile ja antava kaitse sisule, millega muudetakse nõukogu direktiivi 2003/109/EÜ ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/95/EL (ELT L, 2024/1347, 22.05.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1347 (kvalifikatsioonitingimuste kohta)*);

2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1348, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (ELT L, 2024/1348, 22.05.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1348 (menetluse kohta)*);

3) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1350, millega luuakse liidu ümberasustamise ja humanitaarsetel põhjustel vastuvõtmise raamistik ning muudetakse määrust (EL) 2021/1147 (ELT L, 2024/1350, 22.05.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1350 (ümberasustamise kohta)*);

4) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1351, mis käsitleb varjupaiga- ja rändehaldust ning millega muudetakse määruseid (EL) 2021/1147 ja (EL) 2021/1060 ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 604/2013 (ELT L 2024/1351, 22.05.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta)*);

5) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.05.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta)*);

6) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europol'i päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013 (ELT L, 2024/1358, 22.05.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1358 (Eurodac-süsteemi kohta)*);

7) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1359, mis käsitleb kriisi ja väärastu jõuga seotud olukordi rände- ja varjupaigaküsimuste valdkonnas ning millega muudetakse määrust (EL) 2021/1147 (ELT L, 2024/1359, 22.05.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1359 (kriisihalduse kohta)*) (edaspidi koos *Euroopa ühise varjupaigasüsteemi õigusaktid*).

(2) Käesolevas seaduses ettenähtud haldusmenetlusele kohaldatakse haldusmenetluse seaduse sätteid, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

2. jagu

Mõisted

§ 2. Euroopa ühise varjupaigasüsteemi õigusaktide mõistete kasutamine

Käesolevas seaduses kasutatakse Euroopa ühise varjupaigasüsteemi õigusaktidega määratletud mõisteid.

§ 3. Välismaalane ja kolmanda riigi kodanik

(1) Välismaalane on kolmanda riigi kodanik või kodakondsuseta isik.

(2) Kolmanda riigi kodanik on isik, kes on muu riigi kui Euroopa Liidu liikmesriigi, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanik.

§ 4. Lõplik otsus

(1) Lõplik otsus käesoleva seaduse tähenduses on:

1) rahvusvahelise kaitse taotluse (edaspidi ka *taotlus*) kohta tehtud keelduv otsus (edaspidi ka *keelduv otsus*) või rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsus, mida ei ole kaebetähtjal halduskohtus vaidlustatud;

2) taotluse kohta tehtud keelduv otsus või otsus rahvusvahelise kaitse äravõtmise kohta, mille peale esitatud kaebuse on halduskohus jätnud rahuldamata;

3) otsus tunnustada taotlejat pagulase või täiendava kaitse saajana ja anda talle rahvusvaheline kaitse.

(2) Lõpliku otsuse tegemisega lõpeb rahvusvahelise kaitse menetlus ning käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud juhtudel välismaalase õigus riigis viibida. Rahvusvahelise kaitse menetluse lõppemisel säilib isikul üldine kohtukaebeõigus.

§ 5. Ajutine kaitse ja ajutise kaitse saaja

(1) Ajutine kaitse on erandlik menetlus, mille eesmärk on anda massilise sissereände või eeldatava massilise sissereände korral viivitamatut ja ajutist kaitset välismaalastele, kes ei saa päritoluriiki tagasi pöörduda, eelkõige kui valitseb oht, et rahvusvahelise kaitse süsteem ei suuda nimetatud sissereännet menetleda, kahjustamata enda tõhusat toimimist ajutist kaitset taotlevate välismaalaste huvides.

(2) Ajutise kaitse saaja on välismaalane, kes on sunnitud eelkõige rahvusvaheliste organisatsioonide üleskutse tulemusena oma päritoluriigist või -piirkonnast lahkuma või on sealt evakueeritud ning kellel seoses olukorraga nimetatud riigis ei ole võimalik turvaliselt ja püsivalt tagasi pöörduda ja kes võib kuuluda rahvusvahelist kaitset reguleerivate sätete reguleerimisalasse ning

1) kes on põgenenud relvakonflikti või püsiva vägivalla piirkonnast;
2) keda ähvardab tõsine oht langeda või kes on langenud inimõiguste süsteemse või üldise rikkumise ohvriks.

(3) Massiline sissēränne on suure arvu konkreetsest riigist või geograafiliselt alalt pärit välismaalaste omaalgatuslik või evakueerimiskavas ettenähtud saabumine.

§ 6. Perekonnaliige

(1) Rahvusvahelise kaitse taotleja ja saaja perekonnaliikmeks on:

1) tema abikaasa või registreeritud elukaaslane;
2) tema või tema abikaasa või registreeritud elukaaslase vallaline ja alaealine laps;
3) tema või tema abikaasa või registreeritud elukaaslase vallaline ja täisealine laps, kui laps ei ole tervises seisundi või puude tõttu suuteline iseseisvalt toime tulema;
4) tema või tema abikaasa või registreeritud elukaaslase ülalpidamisel olev vanem või vanavanem, kui päritoluriigis puudub muudest perekondlikest sidemetest tulenev toetus.
5) tema vanem või eestkostja, kui taotleja on alaealine, välja arvatud juhul, kui tema teovõimet on abiellumise eesmärgil laiendatud ja tema perekonnaliikmeks loetakse tema abikaasa;
6) tema vanem või eestkostja või muu perekonnaliige, kui taotleja on saatjata alaealine, välja arvatud juhul, kui see oleks vastuolus alaealise õiguste ja huvidega.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet ei käsitle rahvusvahelise kaitse taotleja ja saaja abikaasat perekonnaliikmena, kui abielu on ilmselgelt vastuolus avaliku korraga.

(3) Perekonnaliikmeid käsitatakse perekonnana juhul, kui perekond oli olemas enne Eestisse saabumist.

3. jagu Pädevad asutused

§ 7. Pädevate asutuste ülesanded

(1) Politsei- ja Piirivalveamet täidab Euroopa ühise varjupaigasüsteemi õigusaktides sätestatud pädeva asutuse ülesandeid, kui seadus ei sätesta teisti, sealhulgas:

1) on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1347 (kvalifikatsioonitingimuste kohta) nimetatud menetlev ametiasutus;
2) täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 4 lõigetes 1–3 sätestatud ülesandeid;
3) on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta) sätestatud vastutavat liikmesriiki kindlaksmäärav asutus;
4) teostab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) sätestatud taustakontrolli;
5) täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/2303, mis käsitleb Euroopa Liidu Varjupaigaametit ja millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 439/2010 (ELT L 468, 30.12.2021, lk 1–54) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/2303 (Euroopa Liidu Varjupaigaameti kohta)*) artiklites 3 ja 24 sätestatud riiklikku kontaktpunkti ülesandeid;

6) on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta) nimetatud solidaarsusmehhanismi rakendamist korraldav asutus.

(2) Sotsiaalkindlustusamet (edaspidi ka *materiaalsete vastuvõtutingimuste osutaja*) korraldab ajutise kaitse saaja ja rahvusvahelise kaitse taotlejavastuvõtmise, kui käesolev seadus ei sätesta teisiti.

(3) Kultuuriministeerium korraldab kohanemisprogrammi.

(4) Õiguskantsler täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 43 lõikes 4 ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) artiklis 10 nimetatud põhiõiguste seire ülesannet.

4. jagu

Teabe kaitse ja isikuandmete töötlemine

§ 8. Teabe kaitse ajutise kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetluses

(1) Ajutise kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetlus ei ole avalikud.

(2) Taotleja andmeid sisaldav teave tunnistatakse asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks avaliku teabe seaduse tähenduses. Nimetatud välismaalase andmeid sisaldava teabe töötlemine on lubatud üksnes seadusega ettenähtud ülesannete täitmiseks.

(3) Taotleja kohta kogutud andmete edastamine välisriigile ja välisriigilt taotleja kohta andmete kogumine on lubatud välislepingust, Euroopa Liidu õigusest või käesolevast seadusest tuleneva kohustuse täitmiseks. Andmete edastamisel välisriigile tagatakse, et teavet ei edastata taotleja päritoluriigile.

(4) Kui ajutise kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetluses kogutud andmeid edastatakse muule kui käesolevas seaduses nimetatud asutusele, kehtivad käesoleva paragrahvi lõigetest 2 ja 3 tulenevad kohustused ka nimetatud asutuse ja selle ametnike ning töötajate kohta.

§ 9. Isikuandmete töötlemine

(1) Käesolevas seaduses sätestatud menetlustes võivad pädevad haldusorganid töödelda isikuandmeid, sealhulgas eriliiki isikuandmeid ilma isiku nõusolekuta.

(2) Välismaalane on kohustatud andma pädevatele haldusorganitele käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks lõikes 1 nimetatud andmeid.

(3) Välislepingust, Euroopa Liidu õigusaktist või muust õigusaktist tulenevate kohustuste täitmiseks võib töödelda välisriigilt või rahvusvaheliselt organisatsioonilt saadud isikuandmeid.

(4) Andmesubjekti õigust saada teavet ja juurdepääsu tema kohta kogutud isikuandmetele, samuti õigust tutvuda tema kohta andmekogusse kantud andmetega, sealhulgas menetlustoimikuga, võib piirata, kui see võib:

1) takistada või kahjustada süüteo tõkestamist, avastamist, menetlemist või karistuse täideviimist;

2) kahjustada teise isiku õigusi ja vabadusi;

3) ohustada Eesti Vabariigi, teise Euroopa Liidu liikmesriigi, Schengeni konventsiooni liikmesriigi või Põhja-Atlandi Lepingu Organisatsiooni liikmesriigi julgeolekut;

4) ohustada avaliku korra kaitset.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmete avaldamise piirangut kohaldatakse andmesubjekti järgmiste õiguste kohta:

- 1) saada teada tema isikuandmete töötlemisest, sealhulgas sellest, milliseid isikuandmeid töödeldakse, samuti töötlemise viisi, meetodit, eesmärki, õiguslikku alust, ulatust või põhjust;
- 2) saada teada tema isikuandmete vastuvõtjaid ja avaldatavate isikuandmete kategooriaid ning teavet, kas tema isikuandmed edastatakse välisriigile või rahvusvahelisele organisatsioonile;
- 3) nõuda tema isikuandmete töötlemise piiramist;
- 4) esitada vastuväiteid tema isikuandmete töötlemise kohta;
- 5) saada teada tema isikuandmetega seotud rikkumisest.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmete avaldamise piirangut võib kohaldada ka andmete suhtes, mis on saadud välisriigilt või rahvusvaheliselt organisatsioonilt.

(7) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmete avaldamise piirangut ei kohaldata Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) artikli 17 punktides a–g ja i sätestatud andmete kohta.

(8) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud andmete avaldamise piirangu aluse äralangemisel lõpetatakse andmete avaldamise piirangu kohaldamine ning andmesubjektile antakse teavet ja tagatakse juurdepääs tema kohta kogutud isikuandmetele, tema kohta andmekogusse kantud andmetega ja menetlustoimikule.

5. jagu

Rändehalduse meetmed

§ 10. Ümberasustamine ja solidaarsusmehhanism

(1) Ümberasustamine on rahvusvahelise kaitse saanud isiku Eestisse vastuvõtmine kolmandast riigist.

(2) Solidaarsusmehhanism on kogum Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta) toodud meetmetest, et toetada rändesurve all olevaid liikmesriike.

(3) Ümberpaigutamine on solidaarsusmehhanismi rakendamisel rahvusvahelise kaitse taotleja või selle saanud isiku Eestisse vastuvõtmine teisest Euroopa Liidu liikmesriigist või Eestis rahvusvahelise kaitse taotluse esitanud või selle saanud isiku üleandmine teise Euroopa Liidu liikmeriiki.

(4) Vabariigi Valitsus otsustab osalemise ümberasustamises ja teiste liikmesriikide toetamise solidaarsusmehhanismi raames, kooskõlastades selle Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjoniga.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud otsuses ümberasustamise kohta määratakse kindlaks vähemalt ümberasustatavate isikute piirarv ja päritoluriik ning ümberasustamise aasta.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 4 nimetatud otsuses solidaarsusmehhanismi kohta määratakse kindlaks:

- 1) rahvusvahelise kaitse taotlejate või selle saanud isikute Eestisse vastuvõtmise piirarv ja aasta;
- 2) rahaline toetus või

3) alternatiivsed toetusmeetmed kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta).

(7) Välismaalase võib Eestisse ümber asustada pärast Politsei- ja Piirivalveameti otsust tunnustada isik rahvusvahelise kaitse saajana.

(8) Solidaarsusmehhanismi raames Euroopa Liidu liikmesriikidelt toetuse taotlemise ja toetuse viisid otsustab valdkonna eest vastutav minister.

§ 11. Välismaalase vastutavale Euroopa Liidu liikmesriigile üleandmine

(1) Kui Politsei- ja Piirivalveamet otsustab alata välismaalase üleandmise menetluse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta) sätestatud korras, kohaldatakse välismaalase kinnipidamisele käesolevas seaduses rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise kohta sätestatud.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet vormistab välismaalase vastutavale Euroopa Liidu liikmesriigile üleandmise otsuse (edaspidi *üleandmise otsus*) kirjalikult.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet võib üleandmise otsuse teha keelduvas otsuses.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet võib üleandmise otsuses määrata lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaja pikkusega 7 kuni 30 päeva.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võib üleandmise otsuses määratud lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaega pikendada kuni 30 päeva võrra.

(6) Politsei- ja Piirivalveamet jätab üleandmise otsuses lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaja määramata, kui välismaalane on kinni peetud käesolevas seaduses sätestatud alusel.

(7) Politsei- ja Piirivalveamet võib välismaalase üleandmise menetluse ajal kohaldada välismaalase suhtes järelevalvemeetmeid.

(8) Välismaalase lahkumiskohustus sundtäidetakse väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

(9) Üleandmise otsuse peale võib välismaalane halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras esitada halduskohtule kaebuse 14 päeva jooksul otsuse teatavakstegemise päevast arvates.

(10) Üleandmise otsuse vaidlustamisel on välismaalasel õigus Eestis viibida 14 päeva alates üleandmisotsuse kättetoimetamisest või kuni halduskohtu määruse tegemiseni tema Eestis viibimise õiguse kohta.

(11) Üleandmise otsuse vaidlustamisel on välismaalasel õigus saada õigusabi ja esindamist halduskohtumenetluses vastavalt käesolevas seaduses rahvusvahelise kaitse taotleja kohta sätestatule.

(12) Kui välismaalane soovib üleandmise otsuse vaidlustamisel õigusabi enda esindamiseks halduskohtumenetluses ja õigust viibida Eestis kuni üleandmisotsuse kohta halduskohtu otsuse tegemiseni, tuleb taotlused esitada koos kaebusega halduskohtule.

(13) Kuni halduskohtu otsuse tegemiseni Eestis viibimise õiguse üle otsustamiseks teeb kohus määruse.

(14) Üleandmise otsust ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

6. jagu

Turvalised riigid

§ 12. Turvalise kolmanda riigi või turvalise päritoluriigi määratlemine

(1) Politsei- ja Piirivalveameti võib kehtestada turvaliste kolmandate riikide või turvaliste päritoluriikide nimekirja.

(2) Nimekirja kehtestamisel arvestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 59 lõigetes 1 ja 2 ning artikli 61 lõigetes 1, 3 ja 4 sätestatud.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet vaatab läbi ja vajaduse korral uuendab turvaliste kolmandate riikide või turvaliste päritoluriikide nimekirja vähemalt kord aastas.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet teavitab Euroopa Komisjoni ja Euroopa Liidu Varjupaigaametit turvaliste kolmandate riikide või turvaliste päritoluriikide nimekirjast ja selle muudatustest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 64 lõikes 4 sätestatud korras.

7. jagu

Välismaalase esindamine

§ 13. Alaealise taotleja esindamine

(1) Alaealise välismaalase esindamisele kohaldatakse perekonnaseaduses sätestatud, arvestades käesolevas jaos sätestatud erisusi.

(2) Eeldatakse, et alaealise välismaalasega Eestis koos viibival vanemal, eestkostjal või muul vastutaval täisealise isikul on isikuhooldusõigus. Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitsei ameti nõudmisel on vanem, eestkostja või muu vastutav täisealine isik kohustatud tõendama isikuhooldusõiguse olemasolu.

(3) Saatjata alaealiseks välismaalaseks ei peeta välismaalast, kellele on Eestis kohtu poolt määratud füüsilisest isikust eestkostja.

(4) Alaealisega menetlustoimingute tegemisel viibib vastutav täisealine isik menetlustoimingute tegemise juures, välja arvatud juhul kui Politsei- ja Piirivalveameti hinnangul ei ole see alaealise parimates huvides vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 22 lõikele 4.

(5) Käesolevas seaduses alaealise esindamise kohta sätestatud kohaldatakse ka piiratud teovõimega täisealise taotleja suhtes.

§ 14. Saatjata alaealise taotleja esindamine

(1) Saatjata alaealise eestkostja ülesandeid võib täita isik, kes on usaldusväärne ning kellel on saatjata alaealise esindamiseks vajalikud teadmised ja oskused. Eestkostja ülesannete täitmist ei määrata isikule, kelle huvid on vastuolus või võivad minna vastuollu saatjata alaealise huvidega.

(2) Saatjata alaealise eestkostja ülesannete täitmisel peab eestkostja ülesandeid täitev isik (edaspidi käesolevas paragrahvis *esindaja*) saatjata alaealisega enne tema osalemist nõudvate menetlustoimingute läbiviimist kohtuma. Selliste menetlustoimingute tegemisel viibib esindaja menetlustoimingute tegemise juures ja võtab arvesse saatjata alaealise enda seisukohti oma vajaduste kohta.

(3) Kui saatjata alaealise välismaalase eestkostja õigusi ja kohustusi täidab perekonnaseaduse alusel valla- või linnavalitsus või käesoleva paragrahvi lõikes 7 sätestatud juhtudel esindab saatjata alaealist Sotsiaalkindlustusamet, tohib üks füüsiline isik üheaegselt esindada kuni 30 saatjata alaealist taotlejat. Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras võib üheaegselt esindada kuni 50 saatjata alaealist taotlejat.

(4) Teavet esindaja määramise kohta ja võimalusest esindaja peale turvaliselt ja konfidentsiaalselt halduskohtule kaebus esitada antakse saatjata alaealisele viisil, mis tagab, et saatjata alaealine saab sellest teabest aru.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet ja muu asutus, kellel on teavet, et esindaja ei ole täitnud oma ülesandeid nõuetekohaselt või esindaja ei vasta käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud nõuetele, teavitab sellest eestkostja õigusi ja kohustusi täitvat valla- või linnavalitsust ja Sotsiaalkindlustusametit.

(6) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras või muul juhul, kui valla- või linnavalitsus ei saa ettenägematult suure saatjata alaealiste välismaalaste arvu tõttu saatjata alaealise välismaalase eestkostja ülesandeid täita, võib Sotsiaalkindlustusamet kuni perekonnaseaduse alusel eestkostja määramiseni täita saatjata alaealise eestkostja ülesandeid või sõlmida selleks lepingu füüsilise või juriidilise isikuga.

§ 15. Riigi õigusabi

(1) Rahvusvahelise kaitse taotlejale antakse õigusabi riigi õigusabi seaduses sätestatud korras, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotlejal on õigus saada riigi õigusabi:

- 1) enda esindamiseks rahvusvahelise kaitse menetluses;
- 2) halduskohtumenetluses, kui välismaalane vaidlustab otsust, mis on tehtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 (rändealduse kohta) alusel;
- 3) halduskohtumenetluses, kui välismaalane vaidlustab otsust, millega piirati tema materiaalseid vastuvõtutingimusi, ei antud luba lahkumiseks tema majutuskoha maakonna territooriumilt või kohaldati järelevalvemeetmeid;
- 4) halduskohtumenetluses, kui välismaalane vaidlustab enda kinnipidamist käesolevas seaduses sätestatud alusel.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 1 nimetatud juhul ei anta riigi õigusabi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 16 lõikes 3 nimetatud välismaalasele.

(4) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 2 nimetatud juhul ei anta välismaalasele riigi õigusabi, kui esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 17 lõikes 2 sätestatud tingimus või kui välismaalane ei viibi Eestis.

(5) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 3 nimetatud juhul ei anta välismaalasele riigi õigusabi, kui välismaalasel on piisavalt rahalisi vahendeid õigusabi eest tasumiseks või kui asjaoludest tulenevalt on välismaalase võimalus oma õiguse kaitseks ilmselt vähene.

(6) Taotluse õigusabi saamiseks enda esindamiseks rahvusvahelise kaitse menetluses esitab välismaalane Politsei- ja Piirivalveametile koos rahvusvahelise kaitse taotlusega. Kui Politsei- ja Piirivalveameti hinnangul ei esine käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud riigi õigusabi andmist välistavaid asjaolusid, edastatakse taotlus riigi õigusabi seaduse § 10 lõikes 3¹ nimetatud halduskohtule koos riigi õigusabi seaduse § 12 lõike 1 punktides 1–3 ja 6–8 nimetatud andmetega.

(7) Taotluse õigusabi saamiseks esindamiseks halduskohtumenetluses esitab välismaalane halduskohtusse koos kaebusega.

(8) Riigi õigusabi taotluse võib esitada inglise keeles.

(9) Riigi õigusabi halduskohtumenetluses käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 2 nimetatud otsuse ja koos otsusega tehtud lahkumisettekirjutuse vaidlustamisel ja käesoleva paragrahvi lõike 2 punktis 3 nimetatud otsuste vaidlustamisel antakse kuni halduskohtu otsuse tegemiseni. Riigi õigusabi välismaalase kinnipidamise vaidlustamiseks antakse kuni välismaalast peetakse kinni käesolevas seaduses sätestatud alusel.

(10) Politsei- ja Piirivalveameti otsuse peale, millega on tuvastatud käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud riigi õigusabi andmist välistavad asjaolud, ei saa esitada kaebust halduskohtule. Halduskohtu määruse peale, millega on keeldutud riigi õigusabist andmisest, ei saa esitada määruskaebust.

8. jagu

Välismaalase õigused ja kohustused

§ 16. Rahvusvahelise kaitse taotleja õigused

(1) Rahvusvahelise kaitse taotlejale tagatakse Eesti Vabariigi põhiseadusest, seadustest ja muudest õigusaktidest ning välislepingutest, Euroopa Liidu õigusaktidest, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normidest ja rahvusvahelistest tavadest tulenevad õigused ja vabadused.

(2) Rahvusvahelise kaitse menetluses on taotlejal Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) ning, kui see on asjakohane, Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruks (EL) 2024/1351 (rändealduse kohta) sätestatud õigused.

(3) Lisaks käesoleva paragrahvi lõikele 2 on rahvusvahelise kaitse taotlejal õigus:

1) saada esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui viis päeva pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamise soovi avaldamisest kirjalikult Euroopa Liidu Varjupaigaameti vormil ning vajadusel suuliselt või visuaalselt ja keeles või viisil, mida ta mõistab, teavet oma õiguste ja kohustuste kohta, sealhulgas teavet õigusabi, vastuvõtutingimustega seotud abi, teavet andvate organisatsioonide, rahvusvahelise kaitse menetluse ajakava ning kohustuste täitmata jätmise tagajärgede kohta;

- 2) viibida Eestis kuni rahvusvahelise kaitse taotluse kohta lõpliku otsuse tegemiseni, välja arvatud käesolevas seaduses sätestatud juhtudel;
- 3) saada vastuvõtutingimustega seotud abi, eelkõige juurdepääsu tervishoiuteenustele, tööturule ja haridusele käesolevas seaduses sätestatud ulatuses ja korras;
- 4) saada tuge, lähtudes tema erivajadusest;
- 5) suhelda perekonnaliikmete, õigusnõustaja, asjaomaste pädevate riigiasutuste, rahvusvaheliste või valitsusväliste organisatsioonide esindajatega ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga;
- 6) saada vajaduse korral ohvriabiteenust ohvriabi seaduses sätestatud korras;
- 7) saada riigi õigusabi enda esindamiseks käesolevas seaduses sätestatud ulatuses ja korras;
- 8) Eestis töötada, kui kuue kuu jooksul rahvusvahelise kaitse taotluse registreerimisest arvates ei ole temast sõltumatul põhjusel tema taotluse kohta tehtud otsust.

(4) Kui seadus ei sätesta teisiti, tagab taotleja õigused rahvusvahelise kaitse menetluses või korraldab nende tagamise Politsei- ja Piirivalveamet.

§ 17. Rahvusvahelise kaitse taotleja õigus viibida Eestis

(1) Rahvusvahelise kaitse taotlejal on õigus viibida Eestis kuni tema taotluse kohta lõpliku otsuse tegemiseni.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotlejal ei ole õigust lõpliku otsuse tegemiseni viibida Eestis, kui tema taotluse kohta on tehtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 68 lõikes 3 nimetatud otsus.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud juhul on rahvusvahelise kaitse taotlejal õigus keelduva otsuse vaidlustamise tähtaja jooksul taotleda halduskohtult õigust viibida Eestis kuni tema taotluse kohta lõpliku otsuse tegemiseni.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud juhul on rahvusvahelise kaitse taotlejal õigus Eestis viibida keelduva otsuse vaidlustamise tähtaja lõpuni või kuni halduskohtu määruse tegemiseni tema Eestis viibimise õiguse kohta.

(5) Kuni lõpliku otsuse tegemiseni Eestis viibimise õiguse üle otsustamiseks teeb kohus määruse.

(6) Erandina käesoleva paragrahvi lõigetes 1–5 sätestatust, on esimese korduva rahvusvahelise kaitse taotluse korral, mis esitati üksnes väljasõidukohustuse edasilükkamiseks või täideviimise takistamiseks, välismaalasel õigus viibida Eestis kuni tema taotluse kohta Politsei- ja Piirivalveameti keelduva otsuse tegemiseni. Välismaalase halduskohtule esitatud taotlus Eestis viibimiseks ei peata tema väljasaatmist. Teise ja järgneva korduva rahvusvahelise kaitse taotluse esitamine ei anna taotlejale õigust viibida Eestis.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotlejal ei ole õigust viibida Eestis, kui tema suhtes viiakse läbi taustakontrolli Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) sätestatud korras. Taustakontrolli läbiviimisel viibib rahvusvahelise kaitse taotleja Politsei- ja Piirivalveameti määratud asukohas ja loetakse, et talle ei ole antud luba Eestisse sisenemiseks.

(8) Rahvusvahelise kaitse taotlejal ei ole õigust viibida Eestis, kui tema taotlust vaadatakse läbi piirimenetluses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 43 lõikes 1 sätestatud alusel. Piirimenetluse läbiviimisel viibib rahvusvahelise kaitse

taotleja Politsei- ja Piirivalveameti määratud asukohas ja loetakse, et talle ei ole antud luba Eestisse sisenemiseks.

§ 18. Taotleja kohustused

(1) Taotleja on kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda ja Eesti õigusakte, austama põhiseaduslikke väärtusi ja printsiipe, vabadusel, õiglusel ja õigusel tuginevat riiki ning Eesti ühiskonna korraldust, eesti keelt ja kultuuri.

(2) Lisaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artiklis 9 sätestatud kohustustele, on taotleja kohustatud igakülgselt kaasa aitama rahvusvahelise kaitse taotlemise asjaolude selgitamisele, sealhulgas:

- 1) esitama isiklikult rahvusvahelise kaitse taotluse Politsei- ja Piirivalveametile;
- 2) esitama Politsei- ja Piirivalveameti määratud tähtjaks kõik andmed ja enda valduses olevad dokumendid ning muud tõendid, millel on tähtsus rahvusvahelise kaitse taotluse menetlemisel;
- 3) aitama oma võimaluste piires kaasa isiku ja tema kodakondsuse tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks vajalike andmete kogumisele;
- 4) aitama kaasa rahvusvahelise kaitse taotluses esitatud asjaolusid tõendavate dokumentide muretsemisele;
- 5) teavitama Politsei- ja Piirivalveametit perekonnaseisu muutumisest ja lapse sünnist;
- 6) viibima Eestis kuni tema taotluse kohta lõpliku otsuse tegemiseni, välja arvatud käesolevas seaduses sätestatud juhtudel;
- 7) võimaldama asjade ja isiku läbivaatust, ning asjade ja dokumentide, sealhulgas isikut tõendava dokumendi, hoiule võtmist;
- 8) lubama kontrollida terviseseisundit rahvastiku tervise kaitsega seotud kaalutlustel;
- 9) järgima tema suhtes kohaldatud järelevalvemeetmeid;
- 10) ilmuma Politsei- ja Piirivalveametisse menetlustoimingu sooritamisele.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 punktides 3 ja 4 sätestatud kaasaaitamiskohustus laieneb rahvusvahelise kaitse menetluses ka rahvusvahelise kaitse taotleja esindajale, kui esindajal on teavet või dokumente, mis aitavad kaasa rahvusvahelise kaitse taotleja isiku ja tema kodakondsuse tuvastamisele, isikusamasuse kontrollimisele või taotlemise asjaolude selgitamisele.

(4) Kui rahvusvahelise kaitse taotlejal oli ajal, kui ta kasutas käesoleva seaduses sätestatud vastuvõtutingimustega seotud abi, välja arvatud vältimatu abi osutamine, piisavalt rahalisi vahendeid nimetatud teenuste eest tasumiseks, on ta kohustatud vastavad kulutused hüvitama.

(5) Taotlejal ei ole rahvusvahelise kaitse menetluse ajal lubatud Eestis töötada ega Eestis ettevõtlusega tegeleda, välja arvatud käesoleva seaduses sätestatud juhul. Töötamise või ettevõtlusega tegelemise keelu rikkumise korral kohaldatakse välismaalaste seaduses sätestatud vastutust.

9. jagu

Erivajadusega ja alaealised taotlejad

§ 19. Taotleja erivajaduse hindamine ja selle arvestamine

(1) Rahvusvahelise kaitse menetluses, materiaalsete vastuvõtutingimuste korraldamisel, järelevalvemeetmete kohaldamisel ja taotleja kinnipidamisel arvestatakse erivajadusega taotleja eriolukorda ja sellest tulenevaid vajadusi.

(2) Erivajadusega taotleja on eelkõige alaealine, saatjata alaealine, puudega inimene, eakas inimene, rase, alaealise lapsega üksikvanem, inimkaubanduse ohver, raske haigusega isik, psüühika- või käitumishäirega isik ning piinamise või vägistamise ohver või isik, kelle suhtes on tarvitatud muud jõhkrat psühholoogilist, füüsilist või seksuaalset vägivalda või isik, kes kuulub seksuaalse sättumuse või soolise kuuluvuse tõttu vähemusgruppi.

(3) Isik loetakse erivajadusega taotlejaks, kui Politsei- ja Piirivalveamet või muu haldusorgan on tema erivajaduse tuvastanud. Sellisel juhul kohalduvad talle Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) menetluslike eritagatiste ja käesolevas seaduses vastuvõtu erivajaduste kohta sätestatud erisused ning talle võimaldatakse tema erivajadusele vastav tugi.

(4) Taotleja erivajaduse hindamisel tuginetakse nähtavatele füüsilistele tunnustele või taotleja ütlustele või käitumisele või, kui see on asjakohane, taotleja vanemate, tema eest vastutava täiskasvanu või eestkostja ülesandeid täitva isiku ütlustele.

(5) Vajaduse korral ja taotleja nõusolekul kaasatakse erivajadust tuvastama pädev haldusorgan või ekspert. Erivajadus tuvastatakse võimalikult kiiresti pärast taotluse saamist, kuid hiljemalt 30 päeva jooksul alates mistahes viisil esitatud sooviavaldusest rahvusvahelise kaitse saamiseks.

(6) Politsei- ja Piirivalveamet fikseerib taotleja erivajaduse kirjalikult ja määrab taotlejale antavad menetluslikud eritagatised ja vastuvõtu erivajadused. Politsei- ja Piirivalveamet arvestab lõikes 4 nimetatud teise haldusorgani või eksperdi hinnangut. Kui taotleja ei ole nõus, et erivajaduse tuvastab teine haldusorgan või ekspert, võib Politsei- ja Piirivalveamet otsustada, et isikut ei loeta erivajadustega taotlejaks.

(7) Kõik taotlejaga kokku puutuvad haldusorganid ja isikud jälgivad taotleja erivajadust ning arvestavad seda süsteemselt ja individuaalselt kogu rahvusvahelise kaitse menetluse vältel, võttes arvesse ka hilisemas rahvusvahelise kaitse menetluse etapis ilmnenu erivajadust.

(8) Politsei- ja Piirivalveamet edastab teabe taotleja erivajaduse kohta teistele taotlejaga kokku puutuvatele haldusorganitele ja isikutele ulatuses, mis on vajalik taotleja erivajaduse arvestamiseks. Kui muu haldusorgan tuvastab taotleja erivajaduse või märkab võimalikule erivajadusele viitavat asjaolu, teavitab ta sellest viivitamata Politsei- ja Piirivalveametit.

(9) Kõik rahvusvahelise kaitse taotlejatega kokku puutuvad ametnikud ja töötajad vastavad sellistele kompetentsinõuetele, mis võimaldavad neil erivajadust jälgida ja seda arvestada.

§ 20. Taotleja teovõime ja tema vanuse määramine

(1) Alaealisel on õigus esitada rahvusvahelise kaitse taotlus enda nimel, kui tema teovõimet on laiendatud, või oma vanema, tema eest vastutava täiskasvanu või eestkostja ülesandeid täitva isiku kaudu.

(2) Rahvusvahelise kaitse menetluses ei arvestata alaealise päritoluriigis kehtivat välismaalase päritoluriigi õiguse kohast teovõimelisust, kui see erineb Eesti õiguses sätestatust.

(3) Kui taotleja vanus ei ole teada ja on põhjust arvata, et isik on alla 18-aastane, käsitatakse taotlejat alaealisena. Taotleja käsitamise alaealisena või täisealisena otsustab Politsei- ja Piirivalveamet.

(4) Kui Politsei- ja Piirivalveametil tekib põhjendatud kahtlus taotleja poolt oma vanuse kohta esitatud andmete õigsuses, hinnatakse taotleja vanust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artiklis 25 sätestatud korras.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võib tunnustada teise liikmesriigi pädeva asutuse vanuse hindamise otsust.

(6) Vanuse kindlaksmääramise otsuse saab vaidlustada üksnes koos haldusakti või toiminguga, millega seoses vanuse kindlaksmääramise otsus tehti.

§ 21. Alaealine ja saatjata alaealine taotleja

(1) Alaealise rahvusvahelise kaitse menetluses ja tema vastuvõtmisel arvestatakse eelkõige alaealise õigusi ja huve.

(2) Teavet oma õiguste ja kohustuste kohta rahvusvahelise kaitse menetluses, sealhulgas teavet vastuvõtutingimuste kohta antakse saatjata alaealisele talle eakohasel viisil, mis tagab, et saatjata alaealine saab sellest teabest aru. Saatjata alaealisele antakse nimetatud teave eestkostja ülesandeid täitva isiku juuresolekul.

(3) Alaealisel rahvusvahelise kaitse taotlejal on õigus:

- 1) saada juurdepääs haridusele vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud korrale kahe kuu jooksul rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest arvates, kui ta on koolikohustuslik;
- 2) saada haridusele juurdepääsu tagamiseks ettevalmistavat koolitust, sealhulgas keeleõpet.

(4) Juurdepääs gümnaasiumiharidusele tagatakse ka juhul, kui alaealine on menetluse kestel saanud täisealiseks.

(5) Saatjata alaealine rahvusvahelise kaitse taotleja või saaja paigutatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskusesse, suunatakse asendushooldusele või täisealise sugulase juurde. Saatjata alaealisele tagatakse käesoleva seaduse § 43 lõikes 1 nimetatud teenuste osutamine ka juhul, kui saatjata alaealine suunatakse asendushooldusele või täisealise sugulase juurde.

(6) Saatjata alaealise perekonnaliikmete otsimist alustab Politsei- ja Piirivalveamet võimalikult kiiresti pärast rahvusvahelise kaitse taotluse esitamist.

2. peatükk

RAHVUSVAHELISE KAITSE MENETLUS

1. jagu

Isiku tuvastamine ja isikusamasuse kontrollimine

§ 22. Isiku tuvastamine ja isikusamasuse kontrollimine

(1) Euroopa ühise varjupaigasüsteemi õigusaktidest ja käesolevast seadusest tulenevate menetlustoimingute sooritamisel on haldusorgan kohustatud tuvastama isiku või kontrollima tema isikusamasust.

(2) Isik on kohustatud võimaldama oma isiku tuvastamist ja isikusamasuse kontrollimist.

§ 23. Isiku tuvastamine isikut tõendava dokumendi alusel

- (1) Isik on kohustatud esitama isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks haldusorgani nõudmisel isikut tõendava dokumendi.
- (2) Isik tuvastatakse ja tema isikusamasust kontrollitakse isikut tõendavate dokumentide seaduse § 2 lõikes 2 sätestatud dokumendi alusel või välisriigi reisisdokumendi alusel.
- (3) Alla 15-aastase välismaalase isik tuvastatakse seadusliku esindaja ütluste ja muude tõendite alusel, kui talle ei ole välja antud käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud dokumenti.
- (4) Kui välismaalasel ei ole käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud dokumenti, siis vajaduse korral tuvastatakse tema isik või kontrollitakse isikusamasust muude tõendite alusel.

§ 24. Isiku tuvastamine biomeetriliste andmete põhjal

- (1) Isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks võib välismaalasel võtta biomeetrilisi andmeid ja neid töödelda.
- (2) Isik on kohustatud haldusorgani nõudmisel võimaldama biomeetriliste andmete võtmist.

§ 25. Isiku tuvastamine DNA andmete põhjal

- (1) Isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks võib välismaalasel võtta DNA proovi ja vastavaid andmeid töödelda, kui teisiti ei ole võimalik välismaalase isikut tuvastada või tema isikusamasust kontrollida.
- (2) Alaealiselt DNA proovide võtmise otsustamisel arvestatakse eelkõige alaealise õiguste ja huvidega.
- (3) Isik on kohustatud haldusorgani nõudmisel võimaldama DNA proovi võtmist.
- (4) Isikult DNA proovide võtmisel lähtutakse korrakaitseseaduse § 33 lõike 5 alusel kehtestatud korrast.

§ 26. Isiku tuvastamine muude tõendite põhjal

Haldusorgan võib isiku tuvastada või isikusamasust kontrollida käesolevas seaduses nimetatata muude haldusorganile teadaolevate andmete põhjal, sealhulgas varasemalt isiku suhtes läbiviidud menetlustes kogutud või andmekogudes töödeldavate andmete põhjal.

§ 27. Automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogu

- (1) Automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogu (edaspidi *andmekogu ABIS*) on elektrooniline andmekogu, mille eesmärk käesoleva seaduse tähenduses on töödelda rahvusvahelise kaitse menetluses võetud biomeetrilisi andmeid isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks ning biomeetriliste andmete edastamiseks Eurodac-süsteemi ja Eurodac-süsteemist saadud biomeetriliste andmete võrdlemiseks vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1358 (Eurodac-süsteemi kohta).
- (2) Käesolevas seaduses sätestatud menetlustes võib isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks töödelda isikut tõendavate dokumentide seaduse, kodakondsuse seaduse, konsulaarseaduse, kriminaalmenetluse seadustiku, vangistusseaduse, välismaalaste seaduse,

väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse ning väärtemenetluse seadustiku alusel andmekogusse ABIS kantud andmeid.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud seaduste alusel andmekogusse ABIS kantud andmeid võib töödelda avaliku korra ja riigi julgeoleku tagamise eesmärgil isiku tuvastamiseks ja isikusamasuse kontrollimiseks üksnes juhul, kui isikut ei ole võimalik tuvastada või tema isikusamasust kontrollida käesoleva seaduse alusel andmekogusse ABIS kantud andmete alusel.

(4) Andmekogusse ABIS kantud andmete töötlemisele kohaldatakse isikut tõendavate dokumentide seaduse §-s 15⁵ sätestatud.

(5) Andmekogu ABIS põhimääruse kehtestab Vabariigi Valitsus määrusega.

(6) Andmekogu ABIS vastutav töötleja on Politsei- ja Piirivalveamet.

(7) Andmekogu ABIS põhimääruses sätestatakse andmekogu ABIS pidamise kord, sealhulgas:

- 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 2) täpsem andmekoosseis;
- 3) andmekogudevaheline andmevahetus;
- 4) vastutava töötleja ülesanded;
- 5) volitatud töötleja ja tema ülesanded;
- 6) andmete juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 7) andmete täpsemad säilitustähtajad;
- 8) muud korralduslikud küsimused.“.

(8) Andmekogusse ABIS kantavaid andmeid säilitatakse kõige kauem 50 aastat. Andmete täpsem säilitustähtaeg kehtestatakse andmekogu põhimääruses.

(9) Andmekogus ABIS sisalduvad andmed on juurdepääsupiiranguga ning on tunnistatud asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks.

2. jagu

Rahvusvahelise kaitse menetlus

§ 28. Rahvusvahelise kaitse taotluse esitamine

(1) Rahvusvahelise kaitse taotlusena käsitatakse välismaalase mistahes viisil esitatud sooviavaldust enda pagulasena või täiendava kaitse saajana tunnustamiseks ja rahvusvahelise kaitse saamiseks.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb esitada Politsei- ja Piirivalveametile viivitamatult pärast Eestisse saabumist.

(3) Ümberasustamise raames vastuvõetava välismaalase rahvusvahelise kaitse taotluse võib Politsei- ja Piirivalveamet vastu võtta välisriigi territooriumil.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet võib kindlaks määrata asukohad, kus rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb esitada.

(5) Kui on põhjendatud alus arvata, et kinnipidamiskohtades või välispiiril asuvates piiripunktides, sealhulgas transiiditsoonis, viibivatel välismaalastel võib olla soov esitada

rahvusvahelise kaitse taotlus, tagab Politsei- ja Piirivalveamet isikute teavitamise selle esitamise võimalustest.

(6) Kui rahvusvahelise kaitse taotleja esitab rahvusvahelise kaitse taotluse Politsei- ja Piirivalveametile teises Euroopa Liidu liikmesriigis, edastab Politsei- ja Piirivalveamet taotluse selle liikmesriigi pädevale asutusele, kui käesolev seadus ei sätesta teisiti.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotlus tuleb esitada isiklikult.

§ 29. Toimingud rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisel ja taotluse menetlemisel

(1) Politsei- ja Piirivalveamet teeb järgmised toimingud pärast rahvusvahelise kaitse taotluse sooviavalduse saamist ja enne sooviavalduse registreerimist:

- 1) annab taotlejale teavet tema õigustest ja kohustustest rahvusvahelise kaitse menetluses ning kohustuste täitmata jätmise tagajärgede kohta;
- 2) teavitab Sotsiaalkindlustusametit vajadusest taotleja majutamiseks;
- 3) teavitab saatjata alaealise eestkostja ülesandeid täitvat isikut alaealisega seotud asjaoludest.

(2) Sotsiaalkindlustusamet teavitab lapse hariliku viibimiskoha järgset valla- või linnavalitsust saatjata alaealise esindamise vajadusest ning teavitab Politsei- ja Piirivalveametit isikust, kes täidab saatjata alaealise eestkostja ülesandeid.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet registreerib ja võtab vastu rahvusvahelise kaitse taotluse vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) sätestatule ning teeb järgmised toimingud:

- 1) isiku ja asjade läbivaatus;
- 2) asjade ja dokumentide hoiule võtmine;
- 3) biomeetriliste andmete hõivamine ning nende andmete edastamine Eurodac-süsteemi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1358 (Eurodac-süsteemi kohta);
- 4) DNA proovide võtmine ning alla kuueaastase välismaalase daktüloskopeerimine, kui teisiti ei ole võimalik isikut või tema põlvnemist tuvastada;
- 5) korraldab tervisekontrolli läbiviimise, kui see on rahvastiku tervise kaitse kaalutlustel vajalik;
- 6) korraldab taotleja erivajaduse hindamise;
- 7) korraldab taotleja nõusolekul meditsiinilise läbivaatuse, kui see on vajalik taotluse läbivaatamiseks;
- 8) annab taotlejale taotluse registreerimist tõendava dokumendi;
- 9) annab taotlejale pärast taotluse vastuvõtmist kümne päeva jooksul rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse.

(4) Kui taotleja suhtes viiakse läbi taustakontrolli Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) sätestatud korras, tehakse käesoleva paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud toimingud pärast taustakontrolli lõppu. Kui taustakontrolli läbiviimisel või muul seaduses sätestatud juhul tehti käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud toiminguid, ei tehta neid uuesti, kui see ei ole põhjendatud.

(5) Rahvusvahelise kaitse taotleja dokumentide, sealhulgas isikut tõendava dokumendi hoiule võtmisel, annab Politsei- ja Piirivalveamet taotlejale hoiule võetud dokumendi koopia koos märkega dokumendi hoiule võtmise kohta.

(6) Rahvusvahelise kaitse taotleja ja saaja ning ümberasustamise või ümberpaigutamise raames vastuvõetava välismaalane kinnitab taotluse esitamisel, et talle on antud teave tema õiguste ja kohustuste kohta.

(7) Eestisse ümberasustamise või rahvusvahelise kaitse taotluse menetlemisega seonduvad menetlustoimingud võib teha selles riigis, kus välismaalane menetlemise ajal viibib.

(8) Politsei- ja Piirivalveamet võib rahvusvahelise kaitse menetluses ja ümberpaigutamise korral tunnustada teise Euroopa Liidu liikmesriigi tehtud menetlustoiminguid.

(9) Süüteomenetluses kogutud andmeid võib kasutada rahvusvahelise kaitse menetluses.

(10) Kui menetlustoimingu protokollimine on nõutav või kui Politsei- ja Piirivalveamet peab seda vajalikuks, võib menetlustoimingu protokollida elektrooniliselt. Välismaalasele võib protokollilt tutvustada Politsei- ja Piirivalveameti infotehnoloogilise vahendiga ja ta kinnitab protokolliga tutvumist elektroonilise märgiga.

§ 30. Rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistus

(1) Politsei- ja Piirivalveamet annab taotlejale kümne päeva jooksul, arvates rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisest, rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse, mis tõendab, et välismaalane taotleb Eestis rahvusvahelist kaitset.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistus antakse välja kehtivusajaga kuni üks aasta.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet tunnistab rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse kehtetuks järgmistel juhtudel:

- 1) rahvusvahelise kaitse menetluse lõppemise korral;
- 2) kui dokument või selles sisalduv kanne või andmed on ebaõiged;
- 3) kui dokument on muutunud kasutamiskõlbmatuks või selles sisalduv kanne loetamatuks;
- 4) dokumendi kasutaja surma korral;
- 5) dokumendi kaotsimineku või hävimise korral.

(4) Rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse kehtetuks tunnistamise puhul võtab Politsei- ja Piirivalveamet selle võimaluse korral välismaalaselt ära.

§ 31. Rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamine ja otsus rahvusvahelise kaitse taotluse kohta

(1) Politsei- ja Piirivalveamet vaatab läbi rahvusvahelise kaitse taotluse, mille läbivaatamise eest on vastutavaks riigiks määratud Eesti vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta).

(2) Politsei- ja Piirivalveamet vaatab läbi rahvusvahelise kaitse taotluse ja teeb otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 (kvalifikatsioonitingimuste kohta) alusel ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) sätestatud korras.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet võib korduva rahvusvahelise kaitse taotluse kohta otsuse tegemisel täiendavalt otsustada, et korduv taotlus esitati üksnes väljasõidukohustuse edasilükkamiseks või täideviimise takistamiseks.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet võib rahvusvahelise kaitse taotluse lugeda mittelubatavaks ja teha keelduva otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 38 lõikes 1 sätestatud alustel.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võib põhjendamatu rahvusvahelise kaitse taotluse lugeda ilmselgelt põhjendamatuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 42 lõigetes 1 ja 3 sätestatud alustel.

(6) Rahvusvahelise kaitse taotluse otsuses või koos sellega tehakse välismaalasele ettekirjutus Eestist lahkumiseks (edaspidi *lahkumisettekirjutus*) väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui välismaalasele ei ole pandud kohustust Eestist lahkuda muul alusel.

(7) Taotlus vaadatakse läbi nii kiiresti kui võimalik, kuid mitte hiljem kui Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artiklis 35 sätestatud tähtaegadel.

(8) Taotlus, mille suhtes kohaldatakse piirimenetlust, vaadatakse läbi 15 päeva jooksul.

(9) Kui halduskohus on tühistanud Politsei- ja Piirivalveameti rahvusvahelise kaitse menetluses tehtud otsuse ja kohustanud taotlust uuesti läbi vaatama, vaatab Politsei- ja Piirivalveamet taotluse uuesti läbi eelisjärjekorras ja teeb uue otsuse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artiklis 35 sätestatud lühema tähtaja jooksul. Käesolevat lõiget ei kohaldata piirimenetluses tehtud otsuse suhtes.

§ 32. Toimingud pärast rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamist

(1) Politsei- ja Piirivalveamet teeb pärast rahvusvahelise kaitse taotluse läbivaatamist ja otsuse tegemist järgmised toimingud:

- 1) toimetab taotlejale kätte rahvusvahelise kaitse taotluse kohta tehtud otsuse, arvestades käesolevas seaduses kättetoimetamise kohta sätestatud;
- 2) teavitab taotluse suhtes tehtud otsuse resolutsioonist kinnipidamiskeskust või kohta, kus taotleja on majutatud;
- 3) suunab rahvusvahelise kaitse saaja osalema kohanemisprogrammis.

(2) Kui välismaalasele on antud rahvusvaheline kaitse, osutab Sotsiaalkindlustusamet talle vajaduse korral kaasabi kohaliku omavalitsuse üksusesse elama asumisel vastavalt käesolevas seaduses sätestatule.

§ 33. Otsuse vaidlustamine

(1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 (kvalifikatsioonitingimuste kohta) alusel ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) sätestatud korras tehtud otsuse ja koos sellega tehtud lahkumisettekirjutuse võib vaidlustada halduskohtus 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates.

(2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) alusel kiirendatud läbivaatamismenetluses või piirimenetluses tehtud otsuse ja koos sellega tehtud lahkumisettekirjutuse võib vaidlustada halduskohtus viie päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates.

(3) Vaidlustada ei saa rahvusvahelise kaitse andmisest keelduvat otsust, kui taotleja on taotlusest loobunud.

(4) Vaidlustada ei saa rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsust, kui rahvusvahelise kaitse saaja on:

- 1) rahvusvahelisest kaitsest loobunud;
- 2) saanud Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsuse;
- 3) saanud Euroopa Liidu liikmesriigilt rahvusvahelise kaitse.

(5) Koos kaebusega tuleb halduskohtule esitada:

- 1) riigi õigusabi taotlus välismaalase esindamiseks halduskohtumenetluses, kui välismaalane soovib esindamist;
- 2) taotlus viibida lõpliku otsuse tegemiseni Eestis, kui tema taotluse kohta on tehtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikli 68 lõikes 3 nimetatud otsus.

(6) Käesolevas paragrahvis nimetatud otsuseid ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 34. Kaebuse läbivaatamise tähtaeg halduskohtus

(1) Kaebus vaadatakse läbi mõistliku aja jooksul, kuid mitte hiljem kui kuue kuu jooksul arvates kaebuse esitamise päevast halduskohtule.

(2) Piirimenetluses tehtud otsuse peale esitatud kaebus vaadatakse läbi eelisjärjekorras, kuid mitte hiljem kui 12 nädala jooksul arvates taotluse registreerimisest Politsei- ja Piirivalveametis.

§ 35. Dokumentide kättetoimetamine

(1) Käesolevas seaduses sätestatud menetluses antud menetlusdokument või haldusakt toimetatakse isikule kätte.

(2) Menetlusdokumendi või haldusakti kättetoimetamisele kohaldatakse haldusmenetluse seadust, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(3) Menetlusdokument või haldusakt loetakse kättetoimetatuks kui see on edastatud taotleja või tema esindaja elektronposti aadressil.

(4) Menetlusdokumendi või haldusakti kättetoimetamisel haldusorgani poolt haldusorgani infotehnoloogilise vahendi abil, võib taotleja menetlusdokumendi või haldusaktiga kättesaamist elektroonilise märkega kinnitada. Menetlusdokument või haldusakt antakse taotleja soovi korral talle paberil.

(5) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras ja juhul, kui välismaalase asukoht Eestis ei ole Politsei- ja Piirivalveametile teada, võib haldusorgan jätta muud menetlusdokumendi või haldusakti kättetoimetamise viisid kohaldamata ning konfidentsiaalsuskohustust arvestades avaldada oma veebilehel üksnes rahvusvahelise kaitse taotluse numbri ja menetlusdokumendi või taotluse kohta tehtud otsuse pealkirja. Veebilehel avaldamisega loetakse menetlusdokument või haldusakt välismaalasele kättetoimetatuks.

§ 36. Rahvusvahelise kaitse menetluse keel

(1) Rahvusvahelise kaitse menetlus toimub eesti keeles. Menetlustoiming võib menetlust läbiviiva ametniku nõusolekul olla muus keeles, milles välismaalane suudab ennast suuliselt arusaadavaks teha.

(2) Tõlgi osalemise ja dokumentide tõlkimise rahvusvahelise kaitse menetluses korraldab Politsei- ja Piirivalveamet.

(3) Taotleja esitatud dokumente võib tõlkida Politsei- ja Piirivalveameti infotehnoloogilise vahendiga.

(4) Käesolevas seaduses sätestatud menetlusdokumendi sisu või haldusakti resolutiivosa koos vaidlustamisviitega tõlgitakse keelde, millest välismaalane aru saab. Tõlkida võib Politsei- ja Piirivalveameti infotehnoloogilise vahendiga.

3. jagu

Elamisluba

§ 37. Elamisloa andmine

(1) Välismaalasele, kelle suhtes on tuvastatud pagulasseisund või täiendava kaitse seisund ning keda tunnustatakse pagulasena või täiendava kaitse saajana, antakse rahvusvaheline kaitse ja tähtajaline elamisluba, kui ei esine pagulasena või täiendava kaitse saajana tunnustamist välistavat asjaolu või rahvusvahelise kaitse taotluse keeldumise alust.

(2) Tähtajalise elamisloa andmise nõuded peavad elamisloa kehtivusaja jooksul olema jätkuvalt täidetud.

§ 38. Elamisloa kehtivusaeg ja elamisloa pikendamine

(1) Rahvusvahelise kaitse saajale antakse tähtajaline elamisluba kehtivusajaga kuni viis aastat.

(2) Tähtajalist elamisluba võib pikendada kuni viieks aastaks korraga.

(3) Tähtajalise elamisloa kehtivusaja määramisel arvestatakse rahvusvahelise kaitse andmise aluseks olevate asjaolude või muude asjas tähtsust omavate asjaolude põhjendatust ja muutumise võimalikkust antava elamisloa kehtivusajal.

§ 39. Pikaajalise elaniku elamisloa andmine

Välismaalasele, kellele on antud tähtajaline elamisluba, antakse pikaajalise elaniku elamisluba välismaalaste seaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 40. Rahvusvahelise kaitse saanud välismaalase perekonnaliikme tähtajaline elamisluba

(1) Kui välismaalasele on antud rahvusvaheline kaitse, annab Politsei- ja Piirivalveamet käesolevas seaduses nimetatud perekonnaliikmele tähtajalise elamisloa.

(2) Tähtajalise elamisloa taotlemiseks esitab perekonnaliige tähtajalise elamisloa taotluse isiklikult Politsei- ja Piirivalveametile või Eesti välisesindusele.

- (3) Eesti välisesindus edastab tähtajalise elamisloa taotluse pärast välismaalase isiku tuvastamist või isikusamasuse kontrollimist ja biomeetriliste andmete võtmist, kui see on nõutav, menetlemiseks Politsei- ja Piirivalveametile.
- (4) Perekonnaliikmele antava tähtajalise elamisloa kehtivusaeg ei tohi ületada rahvusvahelise kaitse saajale antud tähtajalise elamisloa kehtivusaega. Perekonnaliikme elamisluba pikendatakse samaks kehtivusajaks kui rahvusvahelise kaitse saaja elamisluba.
- (5) Perekonnaliikmele tähtajalise elamisloa andmisest või selle pikendamisest keeldutakse või elamisluba tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 (kvalifikatsioonitingimuste kohta) artikli 23 lõigetes 3–5 sätestatud alusel ning kui rahvusvahelise kaitse saajalt võetakse ära rahvusvaheline kaitse.
- (6) Kui perekonna taasühinemine on võimalik kolmandas riigis või kui perekonnaliikme tähtajalise elamisloa taotlus esitatakse hiljem kui neli kuud pärast rahvusvahelise kaitse saamist, võib Politsei- ja Piirivalveamet nõuda, et perekonnaliikme tähtajalise elamisloa taotlemisel peab rahvusvahelise kaitse saajal olema püsiv legaalne sissetulek, mis tagab perekonna ülalpidamise Eestis, perekonnal peab olema tegelik eluruum Eestis ning perekond peab omama kehtivat tervisekindlustuslepingut, mis kõikide perekonnaliikmete haigusest või vigastusest tingitud ravikulude tasumise elamisloa kehtivusajal.
- (7) Kui perekonnaliige viibib Eestis või teises Schengeni konventsiooni osalisriigis või Euroopa Liidu liikmesriigis, tehakse temale elamisloa andmisest või selle pikendamisest keeldumise või elamisloa kehtetuks tunnistamise otsuses või koos sellega lahkumisettekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.
- (8) Välismaalasel, kelle juurde elama asumiseks perekonnaliikmele elamisluba antakse, on välismaalaste seaduses sätestatud kutsuja kohustused. Kui välismaalane on saatjata alaealine, ei ole tal kutsuja kohustusi enne täisealiseks saamist.
- (9) Kui perekonnaliikmele antud elamisloa kehtivus lõpeb ja perekonnaliige on esitanud uue elamisloa taotluse välismaalaste seaduses või käesolevas seaduses sätestatud alusel, on tal lubatud riigis viibida kuni tema elamisloa taotluse suhtes otsuse tegemiseni.
- (10) Perekonnaliikmele elamisloa andmise, andmisest keeldumise, pikendamise, pikendamisest keeldumise, kehtetuks tunnistamise või taotluse läbi vaatamata jätmise otsuse ja koos sellega tehtud lahkumisettekirjutuse võib vaidlustada halduskohtus 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates.
- (11) Käesolevas paragrahvis nimetatud otsuseid ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.
- (12) Käesolevas paragrahvis nimetatud otsuste vaidlustamine ei lükka välismaalase lahkumiskohustuse sundtäitmise tähtaega edasi ega anna välismaalasele seaduslikku alust Eestis viibimiseks.

4. jagu

Pagulasseisundi ja täiendava kaitse seisundi lõppemine ja kehtetuks tunnistamine

§ 41. Rahvusvahelise kaitse äravõtmine

(1) Rahvusvaheline kaitse võetakse ära Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 (kvalifikatsioonitingimuste kohta) artiklites 14 ja 19 sätestatud alusel ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) sätestatud korras.

(2) Rahvusvaheline kaitse lõpeb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1347 (kvalifikatsioonitingimuste kohta) artiklites 11 ja 16 sätestatud alusel. Rahvusvahelise kaitse lõppemisel teeb Politsei- ja Piirivalveamet rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsuse.

(3) Lisaks lõikele 1 võetakse rahvusvaheline kaitse ära, kui rahvusvahelise kaitse saaja:

- 1) on rahvusvahelisest kaitsest loobunud;
- 2) on saanud Euroopa Liidu liikmesriigi kodakondsuse;
- 3) on saanud Euroopa Liidu liikmesriigilt rahvusvahelise kaitse.

(4) Rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsuses või koos sellega tunnistatakse kehtetuks välismaalasele antud elamisluba ja talle tehakse lahkumisetekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui välismaalasele ei ole pandud kohustust Eestist lahkuda muul alusel.

(5) Rahvusvahelise kaitse lõppemise tõttu tehtud rahvusvahelise kaitse äravõtmise otsuses tehtud lahkumisetekirjutuse täitmine peatub, kui välismaalane on Eestis seaduslikult viibimise ajal taotlenud elamisluba välismaalaste seaduses sätestatud alusel ja tema taotluse kohta ei ole tehtud otsust.

§ 42. Välja- või tagasisaatmise lubamatus

Politsei- ja Piirivalveamet järgib tagasi- ja väljasaatmise lubamatuse põhimõtet kooskõlas Euroopa Liidu ja rahvusvahelise õigusega.

3. peatükk TAOTLEJA VASTUVÕTMINE

§ 43. Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskus ja materiaalsed vastuvõtutingimused

(1) Rahvusvahelise kaitse menetluse ajal osutatakse taotlejale vajaduse korral järgmisi teenuseid:

- 1) majutamine rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses või muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas;
- 2) majutuskohas elava taotleja varustamine toiduainetega või toitlustamine, varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning hügieenivahenditega;
- 3) tervisekontrolli läbiviimine, kui see on rahvastiku tervise kaitse kaalutlustel vajalik;
- 4) vajalike tervishoiuteenuste ja igapäevaelu korraldamiseks vajaliku nõustamise ja psühhosotsiaalse toe kättesaadavuse tagamine koos selleks hädavajaliku tõlketeenusega;
- 5) käesoleva seaduse alusel tehtavate menetlustoimingute tegemiseks vajaliku transpordi võimaldamine;
- 6) kohanemisprogramm;
- 7) muud esmavajalikud teenused.

(2) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–5 ja 7 nimetatud teenuste osutamise korraldab Sotsiaalkindlustusamet. Kohanemisprogrammi korraldab Kultuuriministeerium.

(3) Kui taotluse kohta on tehtud keelduv lõplik otsus, võib välismaalase majutamist vajaduse korral jätkata kuni 30 päeva arvates lõpliku otsuse tegemisest.

(4) Sotsiaalkindlustusamet võib materiaalsete vastuvõtutingimuste korraldamise ülesande täitmise halduskoostöö seaduses sätestatud korras sõlmitud halduslepingu alusel üle anda füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule. Halduslepingu alusel üleantud ülesannetega kaasnevad käesolevas seaduses sätestatud õigused ja kohustused ning vastutus.

(5) Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses ja muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas on keelatud omada esemeid, mis võivad ohustada isiku enda või teiste isikute elu või tervist või rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse või muu majutuskoha turvalisust.

(6) Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorras sätestatakse vähemalt:

- 1) taotleja majutamise kord;
- 2) territooriumil ja hoones viibimise ja eemalviibimise kord, sealhulgas territooriumil ja hoones kohustusliku viibimise kellaajad;
- 3) külastamise kord;
- 4) vara ja ruumide kasutamise kord;
- 5) nende esemete loetelu, mis on rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses keelatud
- 6) kaebuste esitamise kord;
- 7) rahalise toetuse maksmise kord.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorda kohaldatakse ka muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas.

(8) Rahvusvahelise kaitse taotleja viiakse ühest majutuskohast teise üle põhjendatud vajaduse korral. Üleviimise korral on materiaalsete vastuvõtutingimuste osutaja kohustatud teatama rahvusvahelise kaitse taotlejale uue aadressi ja andma taotlejale võimaluse teavitada esindajat.

(9) Käesolevas paragrahvis sätestatud ei kohaldata taotlejale, kelle suhtes kohaldatakse piirimenetlust.

§ 44. Taotleja viibimine rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses või muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas

(1) Rahvusvahelise kaitse menetluse ajal on taotleja kohustatud viibima selle maakonna territooriumil, kus asub tema majutuskohas.

(2) Taotleja võib viibida väljaspool käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud maakonna territooriumit, kui materiaalsete vastuvõtutingimuste osutaja peab seda vajalikuks materiaalsete vastuvõtutingimustega seotud teenuste osutamiseks.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud maakonna territooriumilt võib perekondlikel või tervislikel põhjustel lahkuda materiaalsete vastuvõtutingimuste osutaja loal. Kui territooriumilt lahkumine on vajalik ilmuniseks haldusorganisse või kohtusse, tuleb sellest materiaalsete vastuvõtutingimuste osutajat teavitada.

(4) Väljaspool majutuskohas võib taotleja elada Politsei- ja Piirivalveameti kirjalikul loal, kui taotleja majutamise ja ülalpidamise tagab Eestis seaduslikult elav isik või tal on piisavalt rahalisi vahendeid enda majutamise ja ülalpidamise tagamiseks. Politsei- ja Piirivalveamet

hindab loa andmisel käesolevas seaduses sätestatud järelevalvemeetmete kohaldamise vajalikkust ja teavitab loa andmisest materiaalsete vastuvõtutingimuste osutajat.

(5) Politsei- ja Piirivalveameti loal väljaspool majutuskeskust elavatele taotlejatele on tagatud vajaduse korral tervishoiuteenuste ja igapäevaelu korraldamiseks vajaliku nõustamise ja psühhosotsiaalse toe kättesaadavuse tagamine koos selleks hädavajaliku tõlketeenusega ning kohanemisprogramm.

(6) Käesolevas paragrahvis sätestatud ei kohaldata taotlejale, kelle suhtes kohaldatakse rahvusvahelise kaitse piirimenetlust, välja arvatud käesolevas seaduses sätestatud juhul.

§ 45. Materiaalsed vastuvõtutingimused taustakontrolli läbiviimisel ning rahvusvahelise kaitse või tagasisaatmise piirimenetluses

(1) Politsei- ja Piirivalveameti ülesanne on vajaduse korral korraldada taotlejale ja välismaalasele, kelle suhtes tehakse taustakontrolli, rahvusvahelise kaitse piirimenetlust või tagasisaatmise piirimenetlust, järgmiste teenuste osutamine:

- 1) majutamine;
- 2) varustamine toiduainetega või toitlustamine ning vajadusel varustamine esmavajalike riie- ja muude tarbeesemete ning hügieenivahenditega;
- 3) tervisekontroll taustakontrolli ajal või kui see on rahvastiku tervise kaitse kaalutlustel vajalik;
- 4) vajalike tervishoiuteenuste kättesaadavuse tagamine.

(2) Politsei- ja Piirivalveameti määratud majutuskohas viibides on keelatud omada esemeid, mis võivad ohustada isiku enda või teiste isikute elu või tervist või majutuskoha turvalisust.

(3) Politsei- ja Piirivalveameti peadirektor kinnitab käskkirjaga Politsei- ja Piirivalveameti määratud majutuskohas majutamise korra, milles sätestatakse vähemalt:

- 1) majutuskohas viibimise ja sealt eemalviibimise kord, sealhulgas majutuskohas kohustusliku viibimise kellaajad;
- 2) külastamise kord;
- 3) vara ja ruumide kasutamise kord;
- 4) esemete loetelu, mis on majutuskohas keelatud.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet võib käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud ülesande täitmise halduskoostöö seaduses sätestatud korras sõlmitud halduslepingu alusel üle anda füüsilisest isikust ettevõtjale või juriidilisele isikule. Halduslepingu alusel üleantud ülesannetega kaasnevad käesolevas seaduses sätestatud õigused ja kohustused ning vastutus.

(5) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud välismaalase majutamine Politsei- ja Piirivalveameti määratud majutuskohas turvalisuse või muul mõjuval põhjusel ei ole võimalik või on oluliselt raskendatud, võib teda kooskõlastatult materiaalsete vastuvõtutingimuste osutajaga majutada Politsei- ja Piirivalveameti järelevalve all rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses või muus taotlejate majutamiseks kohandatud asukohas.

§ 46. Alaealise ja perekondade majutamine

(1) Perekonnaliikmed majutatakse nende nõusolekul kokku. Perekonna privaatsus tagatakse võimalikult suurel määral.

(2) Taotleja alaealine laps või alaealine taotleja majutatakse koos oma vanema, tema vallalise alaealise õe või venna või eestkostja või muu vastutava täisealise isikuga tingimusel, et see on alaealise huvides.

(3) Alaealise majutamisel tagatakse talle võimalus vaba aja tegevuseks, sealhulgas eakohasteks mängudeks ja huvitegevuseks ning tegevuseks vabas õhus.

(4) Saatjata alaealine majutatakse täiskasvanutest eraldi.

§ 47. Rahaline toetus ja selle määrad

(1) Majutuskohas elava taotleja varustamise toiduainetega või toitlustamise ja varustamise esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning hügieenivahenditega, võib asendada rahalise toetusega.

(2) Taotlejale makstav rahaline toetus on võrdne kehtiva minimaalsetest tarbimiskulutustest lähtuva toimetulekupiiriga.

(3) Perekonna teise ja iga järgmise täisealise liikme toimetulekupiir on 80 protsenti perekonna esimese liikme toimetulekupiirist. Perekonna iga lapse toimetulekupiir on 120 protsenti perekonna esimese liikme toimetulekupiirist. Toetust makstakse üksnes taotlejast perekonnaliikmele.

(4) Väljaspool majutusk kohta elavale taotlejale ei maksta rahalist toetust.

(5) Majutuskohas elavale taotlejale, kes töötab, ei maksta rahalist toetust.

§ 48. Materiaalsete vastuvõtutingimuste piiramine

(1) Käesolevas seaduses sätestatud materiaalseid vastuvõtutingimusi võib piirata, kui taotleja:

- 1) on põgenenud, eelkõige kui ta on lahkunud loa või teavitusega enda majutuskoha maakonna territooriumilt või talle järelevalvemeetmena kindlaksmääratud asukohast või on muutunud muul moel haldusorganile kättesaamatuks;

- 2) ei tee pädevate asutustega koostööd;

- 3) on esitanud korduva taotluse;

- 4) on varjanud rahaliste vahendite olemasolu;

- 5) on rikkunud rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorda;

- 6) ei osale kohanemisprogrammis;

- 7) on üleandmisotsuse kohaselt kohustatud viibima teises Euroopa Liidu liikmesriigis.

(2) Vastuvõtutingimuste piiramine otsustatakse iga juhtumi puhul eraldi, võttes arvesse isiku eriolukorda, eriti erivajadusega isiku puhul, ning lähtudes proportsionaalsuse põhimõttest.

(3) Vastuvõtutingimusi võib piirata ulatuseni, mis on võrdne kehtiva vältimatu sotsiaalabi põhimõtetega. Piirata ei saa tervishoiuteenuste osutamist.

(4) Vastuvõtutingimuste piiramise otsustab Politsei- ja Piirivalveamet kooskõlastatult Sotsiaalkindlustusametiga.

(5) Vastuvõtutingimuste piiramise üleandmise otsuse korral võib otsustada Politsei- ja Piirivalveamet üleandmise otsuses kooskõlastatult Sotsiaalkindlustusametiga.

§ 49. Taotleja õigused ja materiaalsed vastuvõtutingimused hädaolukorras

Rahvusvahelise kaitse taotlejale tagatakse tema Eestis viibimisel massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras vähemalt järgmised õigused ja teenused:

- 1) majutamine;
- 2) vältimatu arstiabi andmine koos selleks hädavajaliku tõlketeenusega;
- 3) toitlustamine;
- 4) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 5) vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega;
- 6) rahvusvahelise kaitse taotleja soovi korral suhtlemise ja kokkusaamiste võimaldamine ulatuses, mis on hädaolukorras võimalik;
- 7) riigi õigusabi;
- 8) alaealisel rahvusvahelise kaitse taotlejal saada juurdepääs haridusele vastavalt käesolevas seaduses sätestatule.

4. peatükk

JÄRELEVALVEMEETMED JA KINNIPIDAMINE

1. jagu

Järelevalvemeetmed ja kinnipidamine

§ 50. Järelevalvemeetmed

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib rahvusvahelise kaitse menetluse eesmärgipäraseks, efektiivseks, lihtsaks ja kiireks läbiviimiseks kohaldada taotleja suhtes järgmisi järelevalvemeetmeid:

- 1) elamine kindlaksmääratud kohas, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatut;
- 2) ilmumine määratud ajavahemike järel Politsei- ja Piirivalveametisse registreerimisele, arvestades käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatut;
- 3) välisriigi reisidokumendi või muu isikut tõendava dokumendi Politsei- ja Piirivalveametile hoiule andmine;
- 4) rahalise tagatise andmine või
- 5) muu proportsionaalne järelevalvemeede, mis tagab, et taotleja on Politsei- ja Piirivalveametile menetluse läbiviimiseks kättesaadav.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet võib kohustada taotlejat elama kindlaksmääratud kohas avaliku korra tagamiseks või kui on põgenemisoht, eelkõige juhul kui:

- 1) taotleja on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta) artikli 17 lõike 4 kohaselt kohustatud viibima teises liikmeriigis;
- 2) taotleja on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta) artikli 17 lõike 4 kohaselt kohustatud Eestis viibima, ta on varasemalt Eestist põgenenud ja on üleandmisotsuse alusel Eestisse üle antud.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet võib kohustada taotlejat ilmuma registreerimisele käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 sätestatud järelevalvemeetme täitmise tagamiseks või kui on põgenemisoht.

(4) Erisusena käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 ja lõikes 2 sätestatust, on taotleja, kelle suhtes teostatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) sätestatud taustakontrolli või Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1348

(menetluse kohta) sätestatud piirimenetlust, kohustatud elama Politsei- ja Piirivalveameti määratud asukohas.

(5) Kui taotlejat on kohustatud elama kindlaksmääratud kohas, võib sealt perekondlikel või tervislikel või muudel mõjuvatel põhjustel lahkuda Politsei- ja Piirivalveameti loal. Kui lahkumine on vajalik ilmuniseks haldusorganisse või kohtusse, tuleb sellest Politsei- ja Piirivalveametit teavitada.

(6) Käesoleva paragrahvi lõikes 5 sätestatud juhul ja kui elamiseks kindlaksmääratud koht on rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskus või muu taotlejate majutamiseks kohandatud asukoht, teavitab Politsei- ja Piirivalveamet taotleja lahkumisest materiaalsete vastuvõtutingimuste osutajat.

(7) Politsei- ja Piirivalveamet hindab käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 sätestatud järelevalvemeetme jätkuva kohaldamise vajalikkust, kui järelevalvemeetme kohaldamisest on möödunud kaks kuud.

(8) Politsei- ja Piirivalveametil ning Kaitsepolitseiametil on õigus igal ajal kontrollida järelevalvemeetmete järgimist.

(9) Järelevalvemeetmete kohaldamine ning käesoleva paragrahvi lõikes 4 sätestatud kohustus elada Politsei- ja Piirivalveameti määratud asukohas, tehakse taotlejale teatavaks kirjalikult koos teabega järelevalvemeetme täitmata jätmise tagajärgedest.

(10) Järelevalvemeetme kohaldamise peale võib taotleja halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras esitada halduskohtule kaebuse 14 päeva jooksul järelevalvemeetmete kohaldamise teatavakstegemise päevast arvates.

§ 51. Kinnipidamise alused

(1) Rahvusvahelise kaitse taotlejat võib kinni pidada käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alusel, kui käesolevas seaduses sätestatud järelevalvemeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada. Kinnipidamine peab olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ning kinnipidamisel peab arvestama igal üksikjuhtumil rahvusvahelise kaitse taotlejaga seotud olulisi asjaolusid.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotlejat võib kinni pidada järgmistel alustel:

- 1) isiku või tema kodakondsuse tuvastamine või kontrollimine;
- 2) rahvusvahelise kaitse taotluse aluseks olevate asjaolude väljaselgitamine, eelkõige juhul, kui on olemas põgenemise oht;
- 3) kui ta ei ole täitnud kindlaksmääratud kohas elamise kohustust ja endiselt on olemas põgenemise oht;
- 4) selleks, et otsustada piirimenetluse raames kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetluse kohta) artikliga 43 taotleja õiguse üle siseneda Eesti territooriumile;
- 5) kui välismaalane on väljasõidukohustuse menetluses kinni peetud ja on põhjendatud alus arvata, et isik on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse üksnes väljasõidukohustuse edasilükkamiseks või täideviimise takistamiseks;
- 6) avaliku korra või riigi julgeoleku tagamine;
- 7) isiku üleandmine Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse(EL) 2024/1351 (rändehalduse kohta) artiklis 44 sätestatud korras.

- (3) Käesolevas paragrahvis nimetatud põgenemise ohuna käsitatakse seda, kui:
- 1) esineb väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse §-s 6⁸ nimetatud asjaolu;
 - 2) isik ei ole järginud käesoleva seaduse alusel temale kohaldatud järelevalvemeetmeid;
 - 3) isik on loata või teavitamata lahkunud maakonna territooriumilt, kus asub tema majutuskohut või
 - 4) isik ei ole ilmunud menetlustoiminguteks Politsei- ja Piirivalveametisse.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud kinnipidamise alused ei piira isiku kinnipidamist muudes seadustes sätestatud alustel.

(5) Vastuvõtu erivajadusega taotleja kinnipidamisel tuleb arvestada taotleja vaimset ja füüsilist tervist ning teda ei peeta kinni, kui see võib tema vaimset ja füüsilist tervist tõsiselt ohustada.

(6) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamine protokollitakse.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisel teatatakse talle viivitamata kirjalikult temale arusaadavas keeles tema kinnipidamise põhjus ning õigusest kinnipidamine vaidlustada ja saada selleks riigi õigusabi.

§ 52. Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise otsustamine ja pikendamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib rahvusvahelise kaitse taotlejat käesoleva seaduse § 51 lõikes 2 sätestatud alusel ja lõikes 1 nimetatud põhimõtteid arvestades ilma halduskohtu loata kinni pidada kuni 48 tundi.

(2) Kui rahvusvahelise kaitse taotlejat on vaja käesoleva seaduse § 51 lõikes 2 sätestatud alusel ja lõikes 1 nimetatud põhimõtteid arvestades kinni pidada kauem kui 48 tundi, taotleb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet halduskohtult loa rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamiseks kuni neljaks kuuks.

(3) Kui välismaalane esitab väljasõidukohustuse menetluse käigus rahvusvahelise kaitse taotluse, peatub välismaalase kinnipidamine väljasaatmise eesmärgil, kuni välismaalase riigis viibimise õigus on lõppenud.

(4) Halduskohus pikendab käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud tähtaega kuni nelja kuu kaupa juhul, kui esinevad käesoleva seaduse § 51 lõikes 2 sätestatud alus ja lõikes 1 nimetatud põhimõtted.

(5) Kui halduskohus on andnud väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse alusel loa välismaalase kinnipidamiseks ja välismaalane on esitanud korduva rahvusvahelise kaitse taotluse, võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet jätkata välismaalase kinnipidamist halduskohtu loas määratud kinnipidamise tähtaja lõpuni.

(6) Käesoleva paragrahvi lõiget 5 kohaldatakse esimese korduva rahvusvahelise kaitse taotluse esitanud välismaalase kinnipidamisel tingimusel, et Politsei- ja Piirivalveamet teeb taotluse suhtes 48 tunni jooksul arvates taotluse esitamisest keelduva otsuse ning otsustab täiendavalt, et taotlus esitati üksnes väljasõidukohustuse edasilükkamiseks või täideviimise takistamiseks.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise ja kinnipidamise tähtaja pikendamise otsustab halduskohus halduskohtumenetluse seadustiku haldustoiminguks loa andmise sätete järgi.

§ 53. Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise korraldamine

(1) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisele kohaldatakse väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses Eestis viibimisel alustada viibiva välismaalase kinnipidamise kohta sätestatud, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisel võib kohaldada väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses Eestis viibimisel alustada viibiva välismaalase kinnipidamise kohta sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid ning vahetut sündi, erivahendit ja relva korrakaitse seaduses sätestatud alustel ja korras.

(3) Rahvusvahelise kaitse taotlejad paigutatakse kinnipidamiskeskuses võimalusel eraldi Eestis viibimisel alustada viibivatest välismaalastest.

(4) Kui rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamine kinnipidamiskeskuses turvalisuse või muul mõjuval põhjusel ei ole võimalik või on oluliselt raskendatud, võib rahvusvahelise kaitse taotlejat kinnipidamiskeskuse juhataja otsusel majutada politsei arestimajas või järelevalve all väljaspool kinnipidamiskeskust.

(5) Vastuvõtu erivajadusega taotleja kinnipidamisel tagab Politsei- ja Piirivalveamet tema regulaarse vaatlemise ning õigeaegse ja piisava toe.

(6) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisel on tal õigus suhelda perekonnaliikmete, esindaja, asjaomaste pädevate riigiasutuste, rahvusvaheliste või valitsusväliste organisatsioonide esindajatega ning ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras.

§ 54. Alaealise ja saatjata alaealise taotleja kinnipidamine

(1) Alaealist võib kinni pidada erandjuhtudel, äärmusliku abinõuna ja alles pärast seda, kui on kindlaks tehtud, et alternatiivseid leebemaid sunnimeetmeid ei saa tulemuslikult kohaldada ning kui on leitud, et kinnipidamine on alaealise parimates huvides:

- 1) saatjaga alaealise puhul siis, kui alaealise vanem või peamine hooldaja on kinni peetud;
- 2) saatjata alaealise puhul siis, kui kinnipidamine tagab tema turvalisuse.

(2) Alaealist peetakse kinni võimalikult lühiajaliselt. Alaealist välismaalast ei paigutata vanglasse ega arestimajja.

(3) Kui alaealine välismaalane paigutatakse kinnipidamiskeskusesse, tagatakse talle võimalus vaba aja tegevuseks, sealhulgas eakohasteks mängudeks ja huvitegevuseks ning tegevuseks vabas õhus.

(4) Kui saatjata alaealine paigutatakse kinnipidamiskeskusesse, majutatakse ta täiskasvanutest eraldi.

§ 55. Perekonna ühtsuse tagamine

(1) Perekonnaliikmete kinnipidamisel tagatakse perekonnale eraldi majutus teistest kinnipeetud taotlejatest.

(2) Meessoost ja naissoost perekonnaliikmeid majutatakse nende nõusolekul perekonnaliikmete majutamiseks kohandatud toas.

§ 56. Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamiskeskusest vabastamine

(1) Kinnipidamise aluse äralangemisel vabastatakse rahvusvahelise kaitse taotleja viivitamatult kinnipidamiskeskusest.

(2) Kui rahvusvahelise kaitse taotleja võetakse kriminaalasjas kahtlustatavana või süüdistatavana vahi alla, vabastatakse ta kinnipidamiskeskusest vahi alla võtmise määruse alusel.

§ 57. Kinnipidamistaotluse läbivaatamine

(1) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise otsustab halduskohus halduskohtumenetluse seadustiku haldustoiminguks loa andmise sätete järgi.

(2) Kui kohtule on esitatud erakordselt suur hulk rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise taotlusi ning kohus ei saa objektiivse takistuse tõttu kinnipidamistaotlust läbi vaadata halduskohtumenetluse seadustiku 27. peatüki alusel ja selles sätestatud korras või läbivaatamine on oluliselt raskendatud, võib kohus teha rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise määruse kirjeldava ja põhjendava osata.

(3) Kui rahvusvahelise kaitse taotleja soovib vaidlustada kinnipidamist, mille kohus vormistas kirjeldava ja põhjendava osata määrusega, esitab kohus rahvusvahelise kaitse taotlejale kirjeldava ja põhjendava osa esimesel võimalusel.

2. jagu

Majutamise ja kinnipidamise erisused hädaolukorras

§ 58. Rahvusvahelise kaitse taotleja majutamine ja kinnipidamine hädaolukorras

(1) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras võib rahvusvahelise kaitse taotleja majutamisel või kinnipidamisel kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.

(2) Rahvusvahelise kaitse taotleja Eestisse saabumise ja Eestis viibimise seaduslike aluste kontrollimiseks võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet rahvusvahelise kaitse taotlejat ilma halduskohtu loata kinni pidada kuni seitse päeva.

(3) Rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisel hädaolukorras dokumenteeritakse kinnipidamise protokollis vähemalt rahvusvahelise kaitse iga taotleja nimi või nimed, kinnipidamise õiguslik ja faktiline alus ja põhjendus, kuupäev, kellaaeg ja koht ning protokollis teinud haldusorgani nimetus ja ametniku nimi.

(4) Kui rahvusvahelise kaitse taotlejat on vaja käesoleva seaduse § 51 lõikes 2 sätestatud alusel ja lõikes 1 nimetatud põhimõtteid arvestades kinni pidada kauem kui seitse päeva, taotleb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet halduskohtult loa rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamiseks kuni neljaks kuuks. Halduskohtule kinnipidamise taotluse esitamisel tuleb kirjeldada vähemalt massilise sisserände olulisi asjaolusid ning loetleda rahvusvahelise kaitse taotlejad vastavalt käesolevas seaduses sätestatud kinnipidamise alustele.

(5) Kui hädaolukorras pikendatakse rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise tähtaega, kohaldatakse käesoleva seaduses rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamise pikendamise kohta sätestatud.

(6) Hädaolukorras võib rahvusvahelise kaitse taotlejat kinni pidada väljaspool kinnipidamiskeskust. Välismaalane paigutatakse väljaspoole kinnipidamiskeskust halduskohtu lahendi või kinnipidamise protokolli alusel.

(7) Rahvusvahelise kaitse taotlejat ei paigutata üldjuhul vanglasse. Kui väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse alusel kinni peetud välismaalane esitab vanglas või arestimajas kinnipidamise ajal rahvusvahelise kaitse taotluse, kohaldatakse rahvusvahelise kaitse taotleja kinnipidamisele vangistusseaduses vanglas või arestimajas kinnipidamise kohta sätestatud, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.

(8) Hädaolukorras kinnipeetud perekonnaliikmed paigutatakse esimesel võimalusel kokku, välja arvatud juhul, kui perekonnaliikme eraldi kinnipidamine on vajalik teiste isikute, rahvastiku tervise, avaliku korra või riigi julgeoleku kaitseks. Perekonna privaatsus tagatakse võimalikult suurel määral.

(9) Politsei- ja Piirivalveametilt teate saamisel vabastab vanglateenistus või arestimaja juht rahvusvahelise kaitse taotleja viivitamata, kui kinnipidamise alus on ära langenud.

(10) Hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus määrab erakorraliste meetmete kohaldamise alguse ja lõpu kuupäeva ning teavitab sellest viivitamata Euroopa Komisjoni.

(11) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras alustatud kohtumenetluse võib kohus pärast hädaolukorra lõppemist lõpuni viia massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorra sätete kohaselt.

5. peatükk

AJUTINE KAITSE

1. jagu

Ajutise kaitse kohaldamine ja ajutise kaitse tähtaeg

§ 59. Ajutise kaitse kohaldamise otsustamine

(1) Ümberasustatud välismaalaste massilise sisserände olemasolu tõdeb ja ajutise kaitse kohaldamise vajaduse otsustab Euroopa Liidu Nõukogu.

(2) Vabariigi Valitsus otsustab ümberasustatud välismaalaste Eestisse vastuvõtmise ohupiirkonnast või Euroopa Liidu liikmesriigist pädevate valitsusasutuste ettepanekul. Vabariigi Valitsus võib otsustada, et Eestis viibivatele rahvusvahelise kaitse taotlejatele, kes kuuluvad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud otsusega hõlmatud välismaalaste kategooriasse, kohaldatakse ajutist kaitset.

(3) Vabariigi Valitsuse otsuse alusel kohaldatakse ajutist kaitset selles otsuses nimetatud välismaalastele, kui ei esine ajutise kaitse kohaldamisest keeldumise alust.

§ 60. Ajutise kaitse tähtaeg

(1) Ajutise kaitse tähtaeg on üks aasta.

(2) Kui Euroopa Liidu Nõukogu ei lõpeta ajutise kaitse tähtaega, võidakse seda pikendada kuue kuu kaupa kuni ühe aasta võrra.

(3) Kui ajutise kaitse kohaldamine on jätkuvalt põhjendatud, võib Euroopa Liidu Nõukogu käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud tähtaegu pikendada kuni ühe aasta võrra.

2. jagu

Ajutise kaitse menetlus ja elamisluba

§ 61. Ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemine

(1) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja isiku tuvastamise ja isikusamasuse kontrollimisele kohaldatakse käesoleva seaduse 2. peatüki 1. jagu.

(2) Ajutise kaitse saaja esitab elamisloa taotluse Politsei- ja Piirivalveametile viivitamatult pärast Eestisse saabumist.

(3) Kui piiripunktis viibival ajutise kaitse saajal puudub välismaalaste seaduses sätestatud seaduslik alus Eestisse saabumiseks ning ta soovib taotleda Eestis ajutise kaitse alusel elamisluba, esitab ajutise kaitse saaja ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse viivitamatult Politsei- ja Piirivalveametile.

(4) Ebaseaduslikult piiriületamiselt vahetult tabatud ajutise kaitse saaja, kes soovib taotleda Eestis ajutise kaitse alusel elamisluba, esitab ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse Politsei- ja Piirivalveametile.

(5) Elamisloa taotlus tuleb esitada isiklikult.

(6) Elamisloa taotluses esitab ajutise kaitse saaja ajutise kaitse asjaolude esinemise tuvastamiseks muu hulgas andmed oma usu ja rahvuse kohta. Perekonna taasühinemise õiguse tuvastamiseks esitab taotleja andmed perekondlike sidemete kohta.

(7) Ajutise kaitse saaja on kohustatud esitama elamisloa taotlemisel järgmised dokumendid, kui tal need on olemas:

- 1) isikut ja kodakondsust tõendavad dokumendid ning muud dokumendid, mis võivad aidata kaasa isikusamasuse ja kodakondsuse tuvastamisele;
- 2) viisad ja elamisload või elamisloast keeldumise otsused ja nende alusdokumendid ning muud piiriületusi tõendavad dokumendid;
- 3) perekondlikke suhteid tõendavad dokumendid.

(8) Politsei- ja Piirivalveamet annab ajutise kaitse saajale elamisloa menetlemise ajaks tõendi, mis kinnitab, et tema elamisloa taotlus on menetluses.

§ 62. Elamisloa andmine ja selle pikendamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet annab tähtajalise elamisloa välismaalasele, kelle suhtes kohaldatakse ajutist kaitset.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet pikendab ajutise kaitse saaja elamisluba tema taotluse alusel, kui ei esine elamisloa kehtetuks tunnistamise aluseks olevat asjaolu.

(3) Kui isiku ajutine kaitse ei ole lõppenud ja ta on saanud ajutise kaitse alusel elamisloa ning kasutanud vabatahtliku tagasipöördumise õigust, siis menetletakse ajutise kaitse alusel elamisloa taotlust eelisjärjekorras, võttes arvesse olukorda selle isiku päritoluriigis.

(4) Ajutise kaitse saaja elamisluba antakse kehtivusajaga kuni kolm aastat.

§ 63. Ajutise kaitse kohaldamisest keeldumine ja elamisloa andmisest või pikendamisest keeldumine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet keeldub ajutise kaitse kohaldamisest ning ei anna elamisluba välismaalasele ega pikenda seda välismaalasel:

- 1) kelle puhul on põhjendatud alus arvata, et ta on toime pannud seaduses või rahvusvahelistes õigusaktides sätestatud rahu- või inimsusvastase või sõjakuriteo;
- 2) kelle puhul on põhjendatud alus arvata, et ta on enne ajutist kaitset saava välismaalasena Eestisse vastuvõtmist väljaspool Eestit toime pannud raske mittepoliitilise kuriteo;
- 3) kelle puhul on põhjendatud alus arvata, et ta on süüdi Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni eesmärkide ja põhimõtetega vastuolus oleva teo toimepanemises;
- 4) kelle puhul on kahtlus, et tema Eestisse saabumine võib ohustada riigi julgeolekut;
- 5) kes on lõplikult süüdi mõistetud raske kuriteo toimepanemises ja kes ohustab ühiskondlikku turvalisust;
- 6) kes ei ole ajutise kaitse saaja.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud aluste kohaldamisel lähtub Politsei- ja Piirivalveamet proportsionaalsuse põhimõttest ning arvestab konkreetse välismaalase tegusid.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 2 nimetatud raske mittepoliitilise kuriteona käsitatakse muu hulgas väidetavalt poliitilisel eesmärgil toimepandud eriti jõhkrat tegu. Seda sätet kohaldatakse kuriteo täideviija ja osavõtja suhtes.

(4) Ajutise kaitse saajale, kellele keeldutakse elamisluba andmast või kelle elamisluba keeldutakse pikendamisest tehakse samas otsuses või koos sellega lahkumisetekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui välismaalasele ei ole pandud kohustust Eestist lahkuda muul alusel.

(5) Ajutise kaitse andmisest keeldumise ja elamisloa andmisest keeldumise või elamisloa pikendamisest keeldumise otsuse peale võib 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates esitada kaebuse halduskohtule. Nimetatud otsuseid ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 64. Elamisloa kehtetuks tunnistamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet tunnistab ajutise kaitse saaja elamisloa kehtetuks, kui:

- 1) ajutise kaitse tähtaeg lõpeb;
- 2) ajutise kaitse saaja viiakse teise Euroopa Liidu liikmesriiki perekondade taasühinemise eesmärgil;
- 3) ajutise kaitse saaja asub elama mõnda muusse riiki või
- 4) ajutise kaitse saaja suhtes ilmneb käesoleva seaduse §-s 63 sätestatud elamisloa andmisest ja selle pikendamisest keeldumise aluseks olev asjaolu.

(2) Ajutise kaitse saaja elamisloa kehtetuks tunnistamise alusena kohaldatakse käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 sätestatud alust eelkõige, kui ajutise kaitse saaja eemalviibimine Eestist on kestnud kauem kui 90 päeva mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul või kui teine Euroopa Liidu liikmesriik on talle andnud ajutise kaitse alusel elamisloa.

(3) Ajutise kaitse saajale, kelle elamisluba tunnistatakse kehtetuks, tehakse samas otsuses või koos sellega lahkumisetekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui välismaalasele ei ole pandud kohustust Eestist lahkuda muul alusel.

(4) Käesoleva paragrahvi lõiget 3 ei kohaldata ajutise kaitse saaja suhtes, kes viiakse teise Euroopa Liidu liikmesriiki perekondade taasühinemise eesmärgil või kellel on Eestis viibimiseks välismaalaste seaduses sätestatud seaduslik alus või kui teine Euroopa Liidu liikmesriik on talle andnud ajutise kaitse alusel elamisloa.

§ 65. Ajutise kaitse saaja perekonnaliikme elamisluba

(1) Politsei- ja Piirivalveamet annab ajutise kaitse saaja, kellele on antud elamisluba, perekonnaliikmele samal alusel ja sama kehtivusajaga elamisloa kui ajutise kaitse saajale.

(2) Ajutise kaitse saaja perekonnaliikme (edaspidi selles paragrahvis *perekonnaliige*) elamisluba pikendatakse samadel alustel ja samaks kehtivusajaks kui ajutise kaitse saaja elamisluba.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet ei anna ega pikenda elamisluba perekonnaliikmele samadel alustel, mille esinemisel keeldutakse välismaalasele ajutise kaitse kohaldamisest ja elamisloa andmisest või selle pikendamisest.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet tunnistab perekonnaliikme elamisloa kehtetuks samadel alustel, mille esinemisel tunnistatakse kehtetuks ajutise kaitse saaja elamisluba.

(5) Perekonnaliikmele, kelle elamisluba tunnistatakse kehtetuks, tehakse samas otsuses või koos sellega lahkumisetekirjutus väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses sätestatud korras, kui välismaalasele ei ole pandud kohustust Eestist lahkuda muul alusel.

§ 66. Ajutise kaitse alusel esitatava elamisloa taotluses esitatavad andmed ning elamisloa vorm ja elamisloa andmise korraldamine

(1) Ajutise kaitse saaja ja tema perekonnaliikme elamisluba vormistatakse elamisloa andmise või pikendamise otsuse andmete alusel elamisloa andmete kandmise teel elamisloakaardile.

(2) Kui ajutise kaitse saajale ja tema perekonnaliikmele on antud elamisluba, on nad kohustatud esitama elamisloakaardi taotluse ja nad daktüloskopeeritakse elamisloakaardi taotluse menetluse käigus.

(3) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja biomeetrilised andmed edastatakse Eurodac-süsteemi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1358 (Eurodac-süsteemi kohta).

3. jagu

Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja õigused ja kohustused ning tema vastuvõtmine

§ 67. Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja esindamine

(1) Alaealise ja saatjata alaealise ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja esindamisele kohaldatakse alaealise ja saatjata alaealise rahvusvahelise kaitse taotleja esindamise kohta sätestatud.

(2) Välismaalasel on õigus kasutada ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemise menetluses esindajat, välja arvatud seletuste andmisel ja muus menetlustoimingus, mida selle olemusest tulenevalt tuleb teha isiklikult.

§ 68. Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja õigused ja kohustused

(1) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejale tagatakse Eesti Vabariigi põhiseadusest, seadustest ja muudest õigusaktidest ning välislepingutest, Euroopa Liidu õigusaktidest, rahvusvahelise õiguse üldtunnustatud normidest ja rahvusvahelistest tavadest tulenevad õigused ja vabadused.

(2) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejal on õigus:

- 1) saada esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 15 päeva pärast elamisloa taotluse esitamist kirjalikult ja vajadusel suuliselt ja keeles, mida ta mõistab, teavet oma õiguste ja kohustuste kohta, sealhulgas teavet riigi õigusabi, vastuvõtutingimustega seotud abi, teavet andvate organisatsioonide, ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemise menetluse ajakava ning kohustuste täitmata jätmise tagajärgede kohta;
- 2) saada tuge lähtuvalt oma erivajadusest, erivajaduse määramisel kohaldatakse rahvusvahelise kaitse taotleja kohta sätestatud;
- 3) saada ajutise kaitse alusel elamisloa taotlemise menetluses ja menetluses tehtud otsuse vaidlustamiseks õigusabi enda esindamiseks riigi õigusabi seaduses sätestatud korras.

(3) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejal on kohustatud:

- 1) järgima Eesti põhiseaduslikku korda ja Eesti õigusakte, austama põhiseaduslikke väärtusi ja printsiipe, vabadusel, õiglusel ja õigusel tuginevat riiki ning Eesti ühiskonna korraldust, eesti keelt ja kultuuri;
- 2) esitama isiklikult ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse;
- 3) esitama Politsei- ja Piirivalveameti määratud tähtjaks kõik andmed ja enda valduses olevad dokumendid ning muud tõendid, millel on tähtsust ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse menetlemisel;
- 4) aitama kaasa isiku tuvastamiseks ja kontrollimiseks vajalike andmete kogumisele;
- 5) võimaldama asjade ja isiku läbivaatust, ning asjade ja dokumentide, sealhulgas isikut tõendava dokumendi, hoiule võtmist;
- 6) lubama kontrollida tervise seisundit rahvastiku tervise kaitsega seotud kaalutlustel.

§ 69. Materiaalsed vastuvõtutingimused ja rahaline toetus

Ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejale tagatakse tema Eestis viibimisel vähemalt järgmised õigused ja teenused:

- 1) majutamine;
- 2) vältimatu arstiabi andmine koos selleks hädavajaliku tõlketeenusega;
- 3) toitlustamine;
- 4) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 5) vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega;
- 6) ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja soovi korral suhtlemise ja kokkusaamiste võimaldamine ulatuses, mis on hädaolukorras võimalik;
- 7) riigi õigusabi;
- 8) alaealisel ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejal saada juurdepääs haridusele vastavalt käesolevas seaduses rahvusvahelise kaitse taotleja kohta sätestatule.

§ 70. Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja viibimine kindlaks määratud kohas

- (1) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja on kohustatud elamisloa menetlemise ajal elama rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses või muus temale määratud majutuskohas.
- (2) Väljaspool majutusk kohta võib ajutise kaitse alusel elamisloa taotleja elada Politsei- ja Piirivalveameti kirjalikul loal, kui taotleja majutamise ja ülalpidamise tagab Eestis seaduslikult elav isik või tal on piisavalt rahalisi vahendeid enda majutamise ja ülalpidamise tagamiseks. Politsei- ja Piirivalveamet hindab loa andmisel käesolevas seaduses sätestatud järelevalvemeetmete kohaldamise vajalikkust ja teavitab loa andmisest materiaalsete vastuvõtutingimuste osutajat.
- (3) Politsei- ja Piirivalveamet võtab elamisloa taotlejalt väljaspool majutusk kohta elamise loa ära, kui loa andmise aluseks olevad asjaolud on ära langenud.
- (4) Majutuskohas elamisel on ajutise kaitse saaja kohustatud järgima rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorda.
- (5) Ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejat võib halduskohtu loal kinni pidada järgmistel juhtudel:
- 1) ta on korduvalt või tõsiselt rikkunud rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorda;
 - 2) tema viibimine kinnipidamiskeskuses on vajalik riigi julgeoleku või avaliku korra kaitsmise huvides.

4. jagu

Perekondade taasühendamine, üleviimine teise riiki, reisiluba ning tagasivõtmine

§ 71. Perekondade taasühendamine

- (1) Ajutise kaitse saaja perekonnaliikmeks on:
- 1) tema abikaasa või registreeritud elukaaslane;
 - 2) tema või tema abikaasa või registreeritud elukaaslase vallaline ja alaealine laps;
 - 3) punktides 1 ja 2 nimetatata lähisugulane, kes elas päritoluriigis temaga koos ja oli temast sõltuv.
- (2) Politsei- ja Piirivalveamet ei käsitle alaealise ajutise kaitse saaja abikaasat perekonnaliikmena, kui abielu on ilmselgelt vastuolus avaliku korraga ja Eesti õiguse oluliste põhimõtetega.
- (3) Perekonnaliikmeid käsitatakse perekonnana juhul, kui perekond oli olemas enne Eestisse saabumist.
- (4) Politsei- ja Piirivalveamet otsustab perekondade, kes lahutati massilise sisserände asjaoludel, taasühendamise, lähtudes järgmistest asjaoludest:
- 1) kui perekonnaliikmed saavad ajutist kaitset erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides, arvestatakse käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud perekonnaliikmete taasühendamisel nende perekonnaliikmete tahtega;
 - 2) kui perekonnaliikmed saavad ajutist kaitset erinevates Euroopa Liidu liikmesriikides, võidakse käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 nimetatud perekonnaliikmed taasühendada, võttes iga üksikjuhtumi puhul arvesse konkreetseid asjaolusid;
 - 3) kui välismaalane saab ajutist kaitset Eestis ning käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 1 või 2 nimetatud perekonnaliige ei viibi Eestis, võimaldatakse nendel ühineda Eestis;

4) kui välismaalane saab ajutist kaitset Eestis ning käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 3 nimetatud perekonnaliige ei viibi Eestis, võidakse nad taasühendada Eestis, võttes arvesse iga üksikjuhtumi puhul konkreetseid asjaolusid.

(2) Perekondade taasühendamisel arvestatakse eelkõige alaealise õiguste ja huvidega.

(3) Perekondade taasühendamisest keeldumise otsuse peale võib 14 päeva jooksul otsuse teatavaks tegemise päevast arvates esitada kaebuse halduskohtule. Nimetatud otsust ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.

§ 72. Üleviimine teise riiki

(1) Kui ajutist kaitset saav isik nõustub tema üleviimisega teise Euroopa Liidu liikmesriiki perekondade taasühinemise eesmärgil, tehakse tema üleviimiseks selle liikmesriigiga koostööd.

(2) Taotlus viia ajutist kaitset saav isik üle teise Euroopa Liidu liikmesriiki edastatakse teisele liikmesriigile ning sellest teavitatakse Euroopa Komisjoni ja ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametit. Kui teine liikmesriik edastab Eestile vastava taotluse, teavitab Eesti taotluse esitanud liikmesriiki oma võimalustest üleviidav vastu võtta.

(3) Ajutist kaitset saava isiku üleviimisel teise riiki tunnistatakse tema Eesti elamisluba kehtetuks juhul, kui teine liikmesriik on talle andnud ajutise kaitse.

(4) Politsei- ja Piirivalveamet annab ajutise kaitse saajale, kes viiakse Eestist teise Euroopa Liidu liikmesriiki, reisiloa.

§ 73. Tagasivõtmine

Kui välislepingus ei ole sätestatud teisiti, on Eesti kohustatud tagasi võtma ajutise kaitse saaja, kellel on kehtiv Eesti väljaantud elamisluba ja kes viibib ebaseaduslikult teises Euroopa Liidu liikmesriigis või kes on ebaseaduslikult sisenenud teise Euroopa Liidu liikmesriiki.

5. jagu

Ajutine kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetlus

§ 74. Ajutine kaitse ja rahvusvahelise kaitse menetlus

(1) Ajutise kaitse saajal on igal ajal õigus esitada rahvusvahelise kaitse taotlus.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rahvusvahelise kaitse taotlus võetakse menetlusse, kuid selle menetlemine peatatakse. Rahvusvahelise kaitse taotluse menetlust jätkatakse kolm kuud enne ajutise kaitse kehtivusaja lõppemist välismaalase soovi alusel. Kui välismaalane ei soovi rahvusvahelise kaitse taotluse menetlemise jätkamist või kui välismaalane on Eestist lahkunud, siis rahvusvahelise kaitse menetlus lõpetatakse.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud rahvusvahelise kaitse taotlust võidakse menetleda ajutise kaitse kehtivusajal, kui selleks on mõjuv põhjus.

(4) Ajutise kaitse kehtivusajal kohaldatakse üksnes käesolevas peatükis sätestatud, olenemata asjaolust, et ajutise kaitse saaja on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse. Pärast ajutise kaitse lõppemist kohaldatakse rahvusvahelise kaitse taotleja kohta sätestatud, kui välismaalane esitab või on esitanud rahvusvahelise kaitse taotluse.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võtab menetlusse ja menetleb rahvusvahelise kaitse taotlust, mille on esitanud Eestis viibiv ajutise kaitse saaja.

6. jagu

Ajutise kaitse lõppemine ja tagasipöördumine

§ 75. Ajutise kaitse lõppemine

(1) Ajutine kaitse lõpeb:

- 1) maksimaalse kaitsetähtaja lõppemisel või
- 2) mis tahes ajal vastavalt Euroopa Liidu Nõukogu otsusele.

(2) Kui ajutise kaitse saaja viiakse üle teise Euroopa Liidu liikmesriiki, lõpevad ajutise kaitsega seotud Eesti kohustused nimetatud välismaalase suhtes.

(3) Ajutise kaitse lõppedes tunnistab Politsei- ja Piirivalveamet elamisloa kehtetuks.

§ 76. Välismaalase Eestis viibimine pärast ajutise kaitse lõppemist

(1) Ajutise kaitse lõppedes on ajutise kaitse saaja ja tema perekonnaliikme Eestis viibimine seaduslik rahvusvahelise kaitse taotluse või välismaalaste seaduses sätestatud korras esitatud elamisloa taotluse läbivaatamise ajal.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elamisloa taotlus tuleb esitada hiljemalt kolm kuud enne ajutise kaitse alusel antud elamisloa kehtivusaja lõppemist.

(3) Pärast ajutise kaitse lõppemist ja elamisloa kehtetuks tunnistamist on välismaalane kohustatud Eestist lahkuma, kui välismaalane ei ole esitanud käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud elamisloa taotlust või rahvusvahelise kaitse taotlust või ei esine käesolevas seaduses sätestatud tagasisaatmise edasilükkamise asjaolu.

§ 77. Tagasisaatmise edasilükkamine

(1) Pärast ajutise kaitse lõppemist lükatakse välismaalase tagasisaatmine edasi, kui:

- 1) selleks on humaansed põhjused;
- 2) välismaalase tervises seisund ei võimalda tal reisida ning tagasisaatmine põhjustaks tõsiseid tagajärgi tema tervisele.

(2) Pärast ajutise kaitse lõppemist võidakse välismaalase tagasisaatmine edasi lükata kuni välismaalase, tema abikaasa või registreeritud elukaaslase alaealise lapse kooliaasta lõppemiseni.

6. peatükk

RAHVUSVAHELISE KAITSE SAAJA JA AJUTISE KAITSE ALUSEL ELAMISLOA SAANUD VÄLISMAALASE SOTSIAALSED ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

§ 78. Vastuvõtmise korraldamine

(1) Rahvusvahelise kaitse saaja ja ajutise kaitse alusel elamisloa saanud välismaalane (edaspidi käesolevas peatükis *kaitse saaja*) võib majutuskohas viibida kuni kohaliku omavalitsuse üksusesse elama asumiseni.

(2) Sotsiaalkindlustusamet toetab kaitse saaja lahkumist rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskusest ning asumist kohaliku omavalitsuse üksusesse, arvestades rahvusvahelise kaitse saaja tervise seisundit, sugulaste ja hõimlaste elukohta ja muid tähtsust omavaid asjaolusid, sealhulgas töötamis- ja elamisvõimalusi.. Rahvusvahelise kaitse saaja osaleb talle sobiva elukoha otsimisel.

(3) Sotsiaalkindlustusamet korraldab kaitse saaja kohaliku omavalitsuse üksusesse asumise nelja kuu jooksul, alates välismaalasele rahvusvahelise kaitse või ajutise kaitse alusel elamisloa andmise päevast.

(4) Sotsiaalkindlustusamet korraldab kaitse saaja lahkumise rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskusest ning osutab vajaduse korral temale kaasabi:

- 1) eluaseme leidmisel;
- 2) tõlketeenuse võimaldamisel;
- 3) tema õiguste ja kohustuste kohta teabe saamisel;
- 4) muude küsimuste lahendamisel ja teenustele suunamises.

(5) Sotsiaalkindlustusamet sõlmib kohaliku omavalitsuse üksusega või eraõigusliku juriidilise isikuga halduslepingu kaitse saaja vastuvõtmiseks ja talle käesoleva paragrahvi lõikes 4 loetletud teenuste osutamiseks.

(6) Vastavad kulud kandnud kohaliku omavalitsuse üksusele või eraõiguslikule juriidilisele isikule kaetakse riigieelarvest järgmised kulud:

- 1) kaitse saaja kasutusse antava eluruumi ühekordselt sõlmitava üürilepingu sõlmimisega seotud kulud esimese nelja kuu jooksul pärast kaitse saamist;
- 2) kaitse saajale võimaldatava tõlketeenuse kulu kuni kahe aasta vältel.

(7) Käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatud kulude katmise perioodi võib pikendada kohaliku omavalitsuse üksuse või eraõigusliku juriidilise isiku põhjendatud taotluse alusel.

(8) Kaitse saaja, kes keeldub elama asumast temale leitud elukohta kohaliku omavalitsuse üksuses, peab ise otsima elukoha ja kandma sellega seotud kulud. Kaitse saajale võimaldatakse majutus rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuses kuni kahe kuu vältel nimetatud keeldumisest arvates, välja arvatud juhul kui kaitse saaja ei tegutse endale elukoha otsimisega.

(9) Kui kaitse saajal oli ajal, kui ta kasutas käesoleva paragrahvi lõikes 6 sätestatud abi, piisavalt rahalisi vahendeid nimetatud teenuste eest tasumiseks, on ta kohustatud vastavad kulutused hüvitama.

§ 79. Kaitse saaja kohaliku omavalitsuse üksusesse elama asumisel tekkinud kulude katmise määrad

Kaitse saajale osutatud teenuste kulude katmisel kohaliku omavalitsuse üksusele või eraõiguslikule juriidilisele isikule lähtutakse järgmistest määradest:

- 1) eluruumi ühekordselt sõlmitava üürilepingu sõlmimisega seotud kulu – kuni 6 toimetulekupiiri määra leibkonna kohta;
- 2) tõlketeenuse kulu – kuni 8 toimetulekupiiri määra inimese kohta või kuni 16 toimetulekupiiri määra leibkonna kohta.

§ 80. Kaitse saaja kohustused

Kaitse saaja on kohustatud järgima Eesti põhiseaduslikku korda ja Eesti õigusakte, austama põhiseaduslikke väärtusi ja printsiipe, vabadusel, õiglusel ja õigusel tuginevat riiki ning Eesti ühiskonna korraldust, eesti keelt ja kultuuri.

§ 81. Kaitse saaja sotsiaalsed õigused

Kaitse saajal on Eestis elamise ajal õigus haridusele, töötamisele, sotsiaalkindlustushüvitistele, toimetulekutoetusele ning tervishoiu- ja tööturuteenustele samadel õigusaktides sätestatud alustel nagu Eesti kodanikul.

7. peatükk KOHANEMISPROGRAMM

§ 82. Välismaalase osalemine kohanemisprogrammis

(1) Politsei- ja Piirivalveamet suunab rahvusvahelise kaitse taotleja osalema kohanemisprogrammis, välja arvatud juhul, kui tema taotlust vaadatakse läbi piirimenetluses.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet suunab välismaalase, kellele on antud rahvusvaheline kaitse või ajutine kaitse, osalema kohanemisprogrammis.

(3) Kultuuriministeeriumil on täiendavalt õigus kohanemisprogrammis osalemise kohustusest välismaalast teavitada.

(4) Valdkonna eest vastutav minister võib kohanemisprogrammis sätestatud ülesande täitmiseks sõlmida olenevalt ülesande olemusest tsiviilõigusliku või halduslepingu halduskoostöö seaduses sätestatud korras.

(5) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud välismaalasele ei korraldata kohanemisprogrammi tegevusi, kui see ei ole massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras objektiivse takistuse tõttu võimalik.

(6) Kohanemisprogramm rahvusvahelise kaitse taotlejale koosneb sisseelamise teemamoodulist ning eesti keele A1-taseme õppest.

(7) Kohanemisprogramm rahvusvahelise kaitse saajatele koosneb rahvusvahelise kaitse teemamoodulist ning eesti keele A1-, A2-, ja B1-taseme õppest.

(8) Kohanemisprogramm ajutise kaitse saajatele koosneb ajutise kaitse teemamoodulist ning eesti keele A1-taseme õppest.

(9) Töövõimelisel 18-aastaselt kuni vanaduspensioniealisel käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud välismaalasel on kohustus osaleda kohanemisprogrammis käesoleva seaduse alusel valdkonna eest vastutava ministri määrusega kehtestatud ulatuses ja korras.

(10) Välismaalane, kes tervises seisundi tõttu pole võimeline kohanemisprogrammi täielikult läbima, osaleb kohanemisprogrammis sellises ulatuses ja sellisel viisil, mida tema tervises seisund võimaldab.

(11) Eesti keele õppes ei pea osalema käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 nimetatud välismaalane, kes omandab eesti keeles põhi-, kesk- või kõrgharidust.

(12) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud välismaalane on läbinud kohanemisprogrammi keeleõppe, või kui ta on viimase viie aasta jooksul läbinud riigieelarvest või välisvahenditest rahastatud kohustusliku taseme keeleõppe, puudub tal õigus täiendavalt osaleda samal tasemel kohanemisprogrammi keeleõppes.

(13) Eestis elavalt ajutise kaitse saajalt või rahvusvahelise kaitse saajalt võib nõuda temale keeleõppe osutamiseks kulunud summad tagasi, kui ta:

- 1) ei ole omandanud ühe aasta jooksul ajutise kaitse alusel elamisloa või rahvusvahelise kaitse saamisest arvates keeleseaduses sätestatud keeleoskustaset A1;
- 2) ei ole omandanud kahe aasta jooksul rahvusvahelise kaitse saamisest arvates keeleseaduses sätestatud keeleoskustaset A2;
- 3) ei ole omandanud viie aasta jooksul rahvusvahelise kaitse saamisest arvates keeleseaduses sätestatud keeleoskustaset B1.

(14) Kohanemisprogrammi korraldaja väljastab välismaalasele keeleõppekulude teatise, mille alusel tuleb õppekulude hüvitamiseks kohustatud välismaalasel õppekulud tagasi maksta. Keeleõppekulude teatis on täitedokument täitemenetluse seadustiku § 2 lõike 1 punkti 21 tähenduses.

8. peatükk

RAHVUSVAHELISE KAITSE JA AJUTISE KAITSE ASJADE KORRALDAMINE

§ 83. Rahvusvahelise kaitse ja ajutise kaitse menetluste korraldamine

Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega:

- 1) rahvusvahelise kaitse saaja ja tema perekonnaliikme elamisloa taotlemise, andmise ja pikendamise ning kehtetuks tunnistamise korra, elamisloa taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu ning elamisloakaardile kantavate andmete loetelu;
- 2) ajutise kaitse saaja ja tema perekonnaliikme elamisloa taotlemise, andmise ja pikendamise ning kehtetuks tunnistamise korra, elamisloa taotlemisel esitatavate tõendite ja andmete loetelu, elamisloakaardile kantavate andmete loetelu ning teise liikmesriiki üleviimisel esitatavate andmete loetelu;
- 3) kohanemisprogrammi rahvusvahelise kaitse taotlejatele ja välismaalastele, kellele on antud elamisluba või kelle elamisluba on pikendatud käesoleva seaduse alusel ning keeleõppekulude tagasinõudmise korra ;
- 4) rahvusvahelise kaitse taotleja tunnistuse vormi ja sellele kantavate andmete loetelu;
- 5) ajutise kaitse saaja reisiluba vormi ja sellele kantavate andmete loetelu;
- 6) kinnipidamiseks loa saamise taotluses esitatavate andmete ja tõendite loetelu;
- 7) rahvusvahelise kaitse andmise registri põhimääruse;
- 8) rahvusvahelise kaitse taotlejate majutuskeskuse sisekorra;
- 9) rahvusvahelise kaitse taotleja tervisekontrolli ja talle osutatavate vajalike tervishoiuteenuste riigieelarvest rahastamise ulatuse ja korra.

§ 84. Rahvusvahelise kaitse andmise register

(1) Rahvusvahelise kaitse andmise registri (edaspidi käesolevas paragrahvis *register*) eesmärk on tagada avalik kord ja riigi julgeolek rahvusvahelise kaitse taotlejate, ajutise kaitse alusel elamisloa taotlejate, pagulaste, täiendava kaitse saajate ja ajutise kaitse saajate ning nende ja nende perekonnaliikmete esitatud taotluste andmete töötlemise kaudu.

(2) Registri pidamise eesmärgi ja Euroopa ühise varjupaiga süsteemi õigusaktis, muus Euroopa Liidu õigusaktis, välislepingus, seaduses ja määruses sätestatud ülesande täitmiseks

töödeldakse registris ajutise kaitse, käesolevas seaduses sätestatud elamisloa ja selle pikendamise või kehtetuks tunnistamise, rahvusvahelise kaitse ning välismaalase Euroopa Liidu liikmesriigile üleandmise menetluse kohta ja menetluses antud haldusakti ja sooritatud toimingu kohta ning taustakontrolli, kinnipidamise ja kohanemisprogrammiga seotud toimingu kohta järgmisi andmeid:

- 1) välismaalase üldandmed;
- 2) välismaalase isanimi, sünnikoht, rahvus või rahvusrühm ja keeleoskus;
- 3) välismaalase biomeetrilised andmed või andmed biomeetriliste andmete võtmise võimatuse kohta;
- 4) isikut tõendava dokumendi andmed;
- 5) välismaalase perekonnaseisuandmed;
- 6) välismaalase eluloolised andmed;
- 7) välismaalase tervises seisundi andmed;
- 8) välismaalase menetlusliku eritagatise ja vastuvõtu erivajaduse andmed;
- 9) välismaalase hariduse ja õppimise andmed;
- 10) välismaalase töötamise ja ettevõtluse andmed;
- 11) välismaalase ülalpidamise ja legaalse sissetuleku andmed;
- 12) välismaalase usuline kuuluvus;
- 13) välismaalase organisatsiooni kuulumise andmed;
- 14) välismaalase kriminaalkorras karistamise andmed;
- 15) andmed välismaalase päritoluriigi, reisiteekonna ning Eestisse saabumise ja Eestis viibimise kohta;
- 16) välismaalase Eestis elavate perekonnaliikmete, muude sugulaste ja tuttavate üldandmed, sünnikoht ja perekonnaseisuandmed, seos välismaalasega ning legaalse sissetuleku andmed, kui välismaalane on taotlenud luba tema juures menetluse ajal elada;
- 17) välismaalase teises Euroopa Liidu liikmesriigis elavate perekonnaliikmete üldandmed, sünnikoht ja perekonnaseisuandmed ning seos välismaalasega;
- 18) andmed rahvusvahelise kaitse taotluse, sealhulgas varasemate või muude kaitsetaotluste kohta;
- 19) andmed rahvusvahelise kaitse taotlemise põhjuse kohta, sealhulgas isikliku vestluse protokoll, stenogramm ja helisalvestis;
- 20) elamisloa taotlemise põhjus ning välismaalase elamisloa või elamisõiguse andmed teises riigis;
- 21) välismaalase ajateenistuses, relvajõududes, kaadrisõjaväelasena või luure- või julgeolekuteenistuses teenimise ja töötamise andmed, väljaspool Eestit sõjaväelises operatsioonis osalemise andmed ning riiklikus või mitteriiklikus relvastatud organisatsioonis või üksuses teenimise ja töötamise andmed;
- 22) välismaalase kuritegelikku või terroristlikku ühendusse või äärmusrühmitusse kuulumise andmed, terroristliku ühenduse või äärmusrühmituse kontrolli all oleval alal viibimise andmed, tulirelva või lõhkematerjaliga kokkupuutumise andmed ning inimsusevastase kuriteo või sõjakuriteo toimepanemise andmed;
- 23) välismaalase esindaja üldandmed;
- 24) andmed välismaalase majutamise kohta;
- 25) andmed järelevalvemeetme kohaldamise ja selle vaidlustamise kohta;
- 26) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) artiklites 12 ja 14–18 nimetatud andmed taustakontrolli läbiviimise, selle kokkuvõtte ja lõpetamise kohta;
- 27) välismaalase kinnipidamisega seotud andmed, sealhulgas kinnipidamise koht, õiguslik ja faktiline alus, aeg, kinnipidamiseks loa andnud kohtu nimetus ja kohtulahendi kuupäev ning andmed kinnipidamise vaidlustamise kohta;
- 28) kohanemisprogrammi suunamise ja selles osalemise andmed;
- 29) menetlustoimingu andmed ning otsuse ja selle vaidlustamise andmed;

30) muu välismaalasega või tema taotlusega seotud oluline teave, mida välismaalane peab oluliseks esitada.

(3) Isiku tuvastamisel ja isikusamasuse kontrollimisel isikut tõendavate dokumentide seaduse § 15⁵ tähenduses võib töödelda isiku identiteediandmeid, mis on kantud registrisse.

(4) Registri vastutav töötaja on Politsei- ja Piirivalveamet.

(5) Registri põhimääruses sätestatakse registri pidamise kord, sealhulgas:

- 1) andmeandjad ja nendelt saadavad andmed;
- 2) täpsem andmekoosseis;
- 3) andmekogudevaheline andmevahetus;
- 4) vastutava töötaja ülesanded;
- 5) volitatud töötaja ja tema ülesanded;
- 6) andmete juurdepääsu ja andmete väljastamise kord;
- 7) andmete täpsemad säilitustähtajad
- 8) muud korralduslikud küsimused.

(6) Registri andmeid säilitatakse kõige kauem 50 aastat. Andmete täpsem säilitustähtaeg kehtestatakse andmekogu põhimääruses.

(7) Isiku tuvastamise või isikusamasuse kontrollimise eesmärgil töödeldavad biomeetrilised andmed kustutatakse registrist viivitamata pärast võrdlusuuringu tegemist.

(8) Eraõiguslikes ja avalik-õiguslikes suhetes võib registri andmed käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud menetlustes antud haldusaktide ja sooritatud toimingute kohta võtta aluseks andmetena välismaalase Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise õigusliku aluse olemasolu ning Eestis ajutise viibimise, elamise ja töötamise tingimuste kohta.

9. peatükk

RIIKLIK JÄRELEVALVE

§ 85. Riiklik järelevalve

(1) Politsei- ja Piirivalveametil ning Kaitsepolitseiametil on õigus kontrollida, kas rahvusvahelise kaitse taotleja, pagulane, täiendava kaitse saaja, ajutise kaitse saaja ja perekonnaliige viibib, elab ja töötab Eestis vastavalt käesolevas seaduses sätestatud nõuetele ning täidab käesolevas seaduses sätestatud kohustusi ja tingimusi.

(2) Kaitsepolitseiamet teostab käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt riiklikku järelevalvet rahvusvahelise kaitse taotleja, pagulase, täiendava kaitse saaja, ajutise kaitse saaja ja perekonnaliikme Eestis viibimise, elamise ja töötamise asjaolude üle julgeolekuasutuste seadusest tulenevate ülesannete täitmisel kuriteo tõkestamiseks.

§ 86. Riikliku järelevalve erimeetmed

(1) Rahvusvahelise kaitse taotleja, pagulase, täiendava kaitse saaja, ajutise kaitse saaja, perekonnaliikme ja teisele liikmesriigile üleantava välismaalase Eestis viibimise, elamise ja töötamise asjaolude üle järelevalve teostamisel, käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmisel ning rahvusvahelise kaitse taotleja suhtes taustakontrolli tegemisel võivad Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet kohaldada korrakaitseseaduse §-des 30–33 ja 45–53 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

Kaitsepolitseiamet võib käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada julgeolekuasutuste seaduses isikuandmete töötlemise kohta sätestatud.

(2) Korrakaitseseaduse §-des 50 ja 51 sätestatud meetmeid võib kohaldada üksnes juhul, kui on põhjendatult alust arvata, et ilma nimetatud meetmeid kohaldamata ei ole rahvusvahelise kaitse taotleja, pagulase, täiendava kaitse saaja, ajutise kaitse saaja ja perekonnaliikme eeldatava ebaseadusliku Eestis viibimise või töötamise tõkestamine tulemuslik, ja muud meetmed on ammendunud.

(3) Korrakaitseseaduse §-s 45 sätestatud erimeedet võib kohaldada üksnes politseiametnik

(4) Kaitsepolitseiamet võib riikliku järelevalve teostamisel kohaldada vahetut sundi korrakaitseseaduses sätestatud alusel ja korras.

10. peatükk KOOSTÖÖ

§ 87. Koostöö rahvusvaheliste organisatsioonide ning Euroopa Liidu ametite, institutsioonide ja liikmesriikidega

(1) Rahvusvahelise kaitse saajate probleemide lahendamisel teeb Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet ning Politsei- ja Piirivalveamet koostööd ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga, aidates teda seaduste, välislepingute ja Euroopa Liidu õigusaktide kohaldamise järelevalves.

(2) Kultuuriministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet ning Politsei- ja Piirivalveamet tagavad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud õigusaktide järgsete kohustuste täitmise ning edastavad ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametile teavet ja statistilisi andmeid järgmiste asjaolude kohta:

- 1) rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate olukord;
- 2) õigusaktide kohaldamine;
- 3) rahvusvahelise kaitse taotlejate ja saajate kohta kehtivad ja kehtestatavad õigusaktid.

(3) Vabariigi Valitsus teavitab valdkondade eest vastutavate ministrite ettepanekul Euroopa Liidu Nõukogu Eesti suutlikkusest vastu võtta ajutist kaitset vajavaid välismaalasi.

(4) Siseministeerium, Sotsiaalministeerium, Sotsiaalkindlustusamet ning Politsei- ja Piirivalveamet korraldavad teabevahetust ning teevad Euroopa ühise varjupaigasüsteemi õigusaktide ja käesoleva seaduse rakendamiseks koostööd teiste riikidega ning Euroopa Liidu ametite ja institutsioonidega vastavalt oma pädevusele.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet võib käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks taotleda abi Euroopa Liidu Varjupaigaametilt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2021/2303 (Euroopa Liidu Varjupaigaameti kohta) sätestatud korras.

(6) Euroopa Liidu Varjupaigaameti lähetatud ametnikul ei ole õigust teha rahvusvahelise kaitse ja elamisloa andmise, tagasilükkamise ja kehtetuks tunnistamise otsust ega kohustada taotlejat järgima järelevalvemeetmeid.

(7) Euroopa Liidu Varjupaigaameti lähetatud ametnikul on käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmisel pädevus ja volitused välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti kohaselt.

(8) Välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti alusel võib Politsei- ja Piirivalveameti kaasata rahvusvahelise kaitse taotluse menetluse teise riigi territooriumil. Politsei- ja Piirivalveametil on teise riigi territooriumil pädevus ja volitused välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti kohaselt.

11. peatükk RAKENDUSSÄTTED

§ 88. Varem esitatud taotluste ja avalduste läbivaatamine

Enne käesoleva seaduse jõustumist esitatud taotlused ja avaldused vaadatakse läbi taotluse või avalduse esitamise ajal kehtinud tingimustel ja korras.

§ 89. Halduskohtumenetluse seadustiku muutmine

Halduskohtumenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 126 lõiget 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Rahvusvahelise kaitse asja vaatab kohus läbi eelisjärjekorras välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud tähtjal.“;

2) paragrahvi 249 täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

„(6) Esialgse õiguskaitse taotlemisel ja lahendamisel välismaalase õiguse kohta Eestis viibida, kohaldatakse käesolevas peatükis sätestatud üksnes niivõrd, kuivõrd välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses või väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses ei ole sätestatud teisiti.“.

§ 90. Isikut tõendavate dokumentide seaduse muutmine

Isikut tõendavate dokumentide seaduse § 31 tekst muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Pagulase reisidokument antakse Eestis pagulasstaatust omavale välismaalasele.

(2) Pagulase reisidokument ei anna selle kasutajale õigust Eesti välisesinduse kaitsele, kui seadus või välisleping ei sätesta teisiti.“.

§ 91. Kohtute seaduse muutmine

Kohtute seaduse § 45² lõikes 1 asendatakse tekstiosa „Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 15⁴ lõike 4 või välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 36⁶ lõike 4“ tekstiosaga „Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse § 23³ lõike 4 või välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 58 lõike 4“.

§ 92. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmine

Kriminaalmenetluse seadustikus tehakse järgmised muudatused:

1) seadustiku 3³. peatükki muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„3³. peatükk

EUROOPA LIIDU INFOSÜSTEEMIDE ANDMED

§ 126¹⁹. Euroopa Liidu infosüsteemide andmete töötlemine

(1) Menetleja võib teha päringu Eurodac-süsteemi kontrolliasutusele ning Euroopa reisiinfo ja -lubade süsteemi, riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi või viisainfosüsteemi kesksele juurdepääsupunktile, kui infosüsteemist andmete saamine on vajalik kriminaalmenetluse eesmärgi saavutamiseks.

(2) Euroopa Liidu infosüsteemide andmeid on lubatud töödelda üksnes käesoleva seadustiku § 489⁶ lõike 1 punktides 1–21 ja 23–32 nimetatud kuriteo puhul.“;

2) seadustiku 3⁴. peatükk tunnistatakse kehtetuks.

§ 93. Politsei ja piirivalve seaduse muutmine

Politsei ja piirivalve seadust täiendatakse 2⁷. ja 2⁸ peatükiga järgmises sõnastuses:

„2⁷. peatükk JUURDEPÄÄS EURODAC-SÜSTEEMILE

§ 7⁶⁹. Eurodac-süsteemi kontrolliasutuse ülesanded ning õigus saada õiguskaitse eesmärgil Eurodac-süsteemist andmeid

(1) Politsei- ja Piirivalveamet täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europol'i päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) nr 603/2013 (ELT L, 2024/1358, 22.05.2024) nimetatud kontrolliasutuse ülesandeid.

(2) Eurodac-süsteemi andmeid tohib töödelda üksnes kriminaalmenetluse seadustiku § 126¹⁹ lõikes 2 nimetatud kuriteo ennetamiseks, tõkestamiseks, avastamiseks ja menetlemiseks, sellise kuriteoga seotud kõrgendatud ohu väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks ning korrarikkumise kõrvaldamiseks.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet, Välisluureamet, Maksu- ja Tolliamet ning Keskkonnaamet võivad käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud eesmärgil taotleda ja saada Eurodac-süsteemi kontrolliasutusest riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemi andmeid.“;

„2⁸. peatükk JUURDEPÄÄS VIISAINFOSÜSTEEMILE

§ 7⁷⁰. Viisainfosüsteemi keskse juurdepääsupunkti ülesanded ning õigus saada õiguskaitse eesmärgil viisainfosüsteemist andmeid

(1) Politsei- ja Piirivalveamet täidab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EÜ) nr 767/2008, mis käsitleb viisainfosüsteemi (VIS) ja liikmesriikide vahelist teabevahetust

lühiajaliste viisade kohta (VIS määrus) (ELT L 218, 13.08.2008, lk 60–81) nimetatud keskse juurdepääsupunkti ülesandeid.

(2) Viisainfosüsteemi andmeid võib töödelda üksnes kriminaalmenetluse seadustiku § 126¹⁹ lõikes 2 nimetatud kuriteo ennetamiseks, tõkestamiseks, avastamiseks ja menetlemiseks, sellise kuriteoga seotud kõrgendatud ohu väljaselgitamiseks ja tõrjumiseks ning korrarikkumise kõrvaldamiseks.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet, Kaitsepolitseiamet, Rahapesu Andmebüroo, Välisluureamet, Maksu- ja Tolliamet ning Keskkonnaamet võivad lõikes 2 sätestatud eesmärgil taotleda ja saada viisainfosüsteemi andmeid.“.

§ 94. Riigipiiri seaduse muutmine

Riigipiiri seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 9¹⁰ lõikes 6 asendatakse tekstiosa „§ 14 lõike 1²“ tekstiosaga „§ 28 lõike 4“;

2) paragrahvi 11¹ lõiget 3¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3¹) Kolmanda riigi kodanikul, kellel puudub seaduslik alus või kehtiv reisidokument Eestisse sisenemiseks ning kes soovib taotleda Eestis rahvusvahelist kaitset või ajutise kaitse alusel elamisluba, lubatakse Eestisse siseneda pärast rahvusvahelise kaitse taotluse või ajutise kaitse alusel elamisloa taotluse Politsei- ja Piirivalveametile esitamist. Rahvusvahelise kaitse taotlejal ei lubata Eestisse siseneda, kui tema taotlust vaadatakse läbi piirimenetluses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (ELT L, 2024/1348, 22.05.2024) artikli 43 lõikes 1 sätestatud alusel.“;

3) paragrahvi 11² lõige 3 tunnistatakse kehtetuks.

§ 95. Sotsiaalhoolekande seaduse muutmine

Sotsiaalhoolekande seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 142¹ lõike 1 punktis 8¹ ja § 144 lõike 1 punktis 16, lõike 6 punktis 4² ja lõikes 7 asendatakse tekstiosa „§ 73 lõike 5 punktides 1 ja 3“ tekstiosaga „§ 78 lõike 6 punktides 1 ja 2“;

2) paragrahvi 144 lõike 1 punktis 16, lõike 6 punktis 4² ja lõikes 7 asendatakse tekstiosa „§ 73 lõike 3¹“ tekstiosaga „§ 78 lõike 5“.

§ 96. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmine

Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 52 lõikes 3³ asendatakse tekstiosa „§ 11 lõike 8“ tekstiosaga „§ 83 punkti 9“;

§ 97. Välismaalaste seaduse muutmine

Välismaalaste seaduse §-i 232 täiendatakse lõikega 2³ järgmises sõnastuses:

„(2³) Kui rahvusvahelise kaitse saaja on viibinud teises liikmesriigis ebaseaduslikult, ei arvestata eelneva Eestis elamise aja hulka seda Eestis elamise perioodi, mis eelnes teises liikmesriigis ebaseaduslikule viibimisele. Politsei- ja Piirivalveamet võib käesolevas lõikes sätestatust teha erandeid humaansetel põhjustel.“.

§ 98. Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seadus

Välisriigi kutsekvalifikatsiooni tunnustamise seaduse § 6 punkti 4 täiendatakse pärast sõna „alusel“ sõnadega „või rahvusvahelise kaitse taotleja, kellel on õigus Eestis töötada“.

§ 99. Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduse muutmise

Väljasõidukohustuse ja sissesõidukeelu seaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 1 lõiget 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„1) Käesolev seadus reguleerib välismaalase väljasõidukohustuse kindlakstegemist ning sätestab välismaalase suhtes väljasõidukohustuse ning sissesõidukeelu kohaldamise alused ja korra.“;

2) paragrahvi 1 täiendatakse lõikega 1² järgmises sõnastuses:

„(1²) Käesolev seadus reguleerib välismaalasele taustakontrolli tegemist ja piiril toimuvat tagasisaatmismenetlust ulatuses, mis ei ole reguleeritud:

1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.05.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta)*) ja
2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega (EL) 2024/1349, millega kehtestatakse piiril toimuv tagasisaatmismenetlus ja muudetakse määrust (EL) 2021/1148 (ELT L, 2024/1349, 22.5.2024) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1349 (tagasisaatmise piirimenetluse kohta)*).“;

3) paragrahvi 1³ lõiget 1 täiendatakse pärast sõna „alaealine“ sõnaga „välismaalane“;

4) paragrahvi 1³ lõiked 3 ja 4 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Saatjata alaealise välismaalase eestkostja ülesandeid võib täita isik, kes on usaldusväärne ning kellel on saatjata alaealise välismaalase esindamiseks vajalikud teadmised ja oskused. Eestkostja ülesannete täitmist ei määrata isikule, kelle huvid on vastuolus või võivad minna vastuollu saatjata alaealise välismaalase huvidega.

(4) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras või muul juhul, kui valla- või linnavalitsus ei saa ettenägematult suure saatjata alaealiste välismaalaste arvu tõttu saatjata alaealise välismaalase eestkostja ülesandeid täita, võib Sotsiaalkindlustusamet kuni perekonnaseaduse alusel eestkostja määramiseni täita saatjata alaealise välismaalase eestkostja ülesandeid või sõlmida selleks lepingu füüsilise või juriidilise isikuga.“;

5) paragrahvi 1³ täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Sotsiaalkindlustusamet teavitab lapse hariliku viibimiskoha järgset valla- või linnavalitsust saatjata alaealise välismaalase esindamise vajadusest ning teavitab Politsei- ja Piirivalveametit isikust, kes täidab saatjata alaealise välismaalase eestkostja ülesandeid.“;

6) paragrahvi 1³ täiendatakse lõikega 6 järgmises sõnastuses:

„(6) Politsei- ja Piirivalveamet ja muu asutus, kellel on teavet, et eestkostja ülesandeid täitev isik ei ole täitnud oma ülesandeid nõuetekohaselt või ta ei vasta käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud nõuetele, teavitab sellest eestkostja õigusi ja kohustusi täitvat valla- või linnavalitsust ja Sotsiaalkindlustusametit.“;

7) seadust täiendatakse §-ga 1⁴ järgmises sõnastuses:

„§ 1⁴. Alaealise vanuse määramine

(1) Kui Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil tekib põhjendatud kahtlus välismaalase vanuse kohta esitatud andmete õigsuses, võidakse välismaalase või tema seadusliku esindaja nõusolekul teha meditsiinilised uuringud välismaalase vanuse kindlaksmääramiseks.

(2) Kui välismaalane keeldub meditsiinilistest uuringutest vanuse kindlaksmääramiseks, loeb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet isiku täisealiseks, välja arvatud juhul, kui isik on ilmselgelt alaealine.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet teavitab välismaalast ja tema seaduslikku esindajat Eestis käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud meditsiinilistest uuringutest, nende teostamise viisist ning kaasneda võivatest tagajärgedest, kui välismaalane keeldub meditsiinilistest uuringutest.

(4) Välismaalase käsitlemise alaealisena või täisealisena otsustab Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet.

(5) Vanuse kindlaksmääramise otsus on vaidlustatav üksnes koos haldusaktiga või sooritatud toiminguga, mille menetluse käigus vanuse kindlaksmääramise otsus tehti.“;

8) paragrahvi 4 lõikes 1 asendatakse sõna „Eestist“ sõnadega „Eestist, või kui see on asjakohane, teise Schengeni konventsiooni ja Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumilt“;

9) paragrahvi 6² lõikes 1 asendatakse arvud „18, 19, 21–25, 28“ arvudega „19, 21–23“;

10) paragrahvi 6² lõigetes 2 ja 3 asendatakse tekstiosa „Käesoleva seaduse § 15⁴ lõikes 1 nimetatud“ sõnadega „Massilisest sisserändest põhjustatud“;

11) paragrahv 6³ tunnistatakse kehtetuks;

12) paragrahvi 6⁶ muudetakse ja sõnatatakse järgmiselt:

„§ 6⁶. Riigi õigusabi taotlemine ja andmine

(1) Välismaalasel on õigus taotleda riigi õigusabi riigi õigusabi seaduses sätestatud korras sisenemiskeelu otsuse, lahkumisettekirjutuse, lahkumisettekirjutuses kohaldatud sissesõidukeelu, kinnipidamise või väljasaatmisega seotud otsuse vaidlustamiseks.

(2) Riigi õigusabi taotluse võib esitada inglise keeles.

(3) Riigi õigusabi taotlusele tuleb lisada vaidlustatav otsus.

(4) Välismaalasele antakse õigusabi riigi õigusabi seaduses sätestatud korras.

(5) Välismaalasele ei anta riigi õigusabi, kui esineb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 (menetlustingimuste kohta) artikli 17 lõikes 2 sätestatud tingimus. Õigusabi andmisest keeldumise määruse peale ei saa esitada määruskaebust.

(6) Ebaseaduslikult välispiiri ületanud välismaalasele võib anda riigi õigusabi väljasaatmise või lahkumisettekirjutuse vaidlustamiseks, kuni halduskohus on teinud otsuse, millega välismaalase esitatud kaebus on jäetud rahuldamata.

(7) Kohus jätab riigi õigusabi taotluse rahuldamata, kui välismaalane on Eestist lahkunud.“;

13) paragrahvi 6⁸ tekstist jäetakse välja sõnad „Lahkumisettekirjutuse tegemisel või välismaalase kinnipidamisel hinnatakse välismaalase põgenemise ohtu.“;

14) paragrahvi 6⁸ punkti 2 täiendatakse pärast sõnu „võltsitud dokumendi“ sõnadega „Eestisse sisenemisel,“;

15) paragrahvi 6⁸ punkti 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„5) välismaalane ei ole järginud tema suhtes kohaldatud järelevalvemeetmeid või muid seadusest tulenevaid kohustusi;“;

16) paragrahvi 6⁸ punktis 9, § 10 lõike 2 punktis 1 ja lõikes 3 asendatakse sõna „elukoht“ sõnaga „asukoht“ vastavas käändes;

17) paragrahvi 6⁸ punktis 10 asendatakse sõna „lahkumiskohustus“ sõnaga „väljasõidukohustus“;

18) paragrahvi 6⁸ täiendatakse punktidega 11–13 järgmises sõnastuses:

„11) välismaalasele ei ole antud luba Eestisse siseneda;

12) välismaalane keeldub biomeetriliste andmete andmisest või takistab muul viisil käesoleva seaduse alusel menetluse läbiviimist;

13) välismaalane kujutab ohtu avalikule korrale või riigi julgeolekule.“;

19) paragrahvi 6⁹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 6⁹. Esialgse õiguskaitse kohaldamine

(1) Välismaalane võib väljasaatmise peatamiseks või keelamiseks esitada halduskohtule esialgse õiguskaitse taotluse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(2) Kui kohus ei anna rahvusvahelise kaitse taotlejale õigust Eestis viibida välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud alusel, tühistab kohus omal algatusel esialgse õiguskaitse määruse, millega välismaalase väljasaatmine peatati.

(3) Kohus võib välismaalase, kes on ebaseaduslikult välispiiri ületanud, väljasaatmise peatada, kuni halduskohus on otsusega jätnud välismaalase esitatud kaebuse rahuldamata.

(4) Kohus võib esialgse õiguskaitse kohaldamisel teha samas määruises otsuse välismaalasele riigi õigusabi andmise kohta, arvestades käesoleva seaduse § 6⁶ lõiget 5.“;

20) seaduse 1. peatükki täiendatakse §-dega 6¹⁰ ja 6¹¹ järgmises sõnastuses:

„§ 6¹⁰. Välismaalase kaasaaitamiskohustus

(1) Välismaalane on kohustatud kaasa aitama käesolevas seaduses sätestatud menetluste läbiviimisele, sealhulgas:

1) andma suulisi ja kirjalikke andmeid ja seletusi isiku tuvastamiseks, isikusamasuse kontrollimiseks ja kodakondsuse kindlaks tegemiseks;

2) esitama kõik andmed ja dokumendid ning muud tema valduses olevad tõendid, mis omavad menetluse läbiviimisel tähtsust, sealhulgas reisidokumendi või selle koopia;

3) võimaldama biomeetriliste andmete võtmist;

4) aitama kaasa väljasaatmiseks vajalike dokumentide muretsemisele, sealhulgas esitama vajaduse korral kolmanda riigi pädevale asutusele reisidokumendi taotluse ja tegema dokumendi saamiseks vajalikud toimingud;

5) viibima menetluse ajal Eestis ja täitma talle järelevalvemeetmega või kutses pandud kohustust.

(2) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud kaasaaitamiskohustus laieneb ka välismaalase esindajale.

§ 6¹¹. Rahvusvaheline koostöö

(1) Politsei- ja Piirivalveamet võib käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmiseks taotleda abi Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ametilt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruises (EL) 2016/1624, mis käsitleb Euroopa piiri- ja rannikuvalvet ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2016/399 ning tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EÜ) nr 863/2007, nõukogu määrus (EÜ) nr 2007/2004 ning nõukogu otsus 2005/267/EÜ (ELT L 251, 16.09.2016, lk 1–76), sätestatud alustel ja korras.

(2) Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti lähetatud ametnikul ei ole õigust teha lahkumisettekirjutust, muuta lahkumisettekirjutuses määratud lahkumiskohustuse tähtaega, kohustada välismaalast järgima järelevalvemeetmeid, peatada väljasaatmist või jätta väljasaatmine kohaldamata.

(3) Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti lähetatud ametnik võib rakendada riikliku järelevalve meetmeid ja vahetut sundi käesolevas seaduses sätestatud alustel ja korras, kui välislepingust või Euroopa Liidu õigusaktist ei tulene teisiti.

(4) Välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti alusel võib Politsei- ja Piirivalveameti kaasata riigis seadusliku aluseta viibiva välismaalase lahkuma kohustamise menetlusse teise riigi territooriumil. Politsei- ja Piirivalveametil on teise riigi territooriumil pädevus ja volitused välislepingu või Euroopa Liidu õigusakti kohaselt.“;

21) seadust täiendatakse 1¹. peatükiga järgmises sõnastuses:

„1¹. peatükk

VÄLJASÕIDUKOHUSTUSE KINDLAKSTEGEMINE, TAUSTAKONTROLL JA SISENEMISKEELD

1. jagu Riiklik järelevalve

§ 6¹². Riikliku järelevalve meetmed

(1) Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil on õigus kontrollida, kas välismaalane vastab Eestisse sisenemise ja siin viibimise tingimustele ning täidab käesolevas seaduses sätestatud kohustusi.

(2) Kaitsepolitseiamet teostab käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatu kohaselt riiklikku järelevalvet julgeolekuasutuste seadusest tulenevate ülesannete täitmisel kuriteo tõkestamiseks.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet ning Kaitsepolitseiamet võivad käesolevas seaduses sätestatud riikliku järelevalve teostamiseks kohaldada korrakaitseaduse §-des 31, 44, 45, 50 ja 51 nimetatud riikliku järelevalve erimeetmeid korrakaitseaduses sätestatud alustel ja korras.

(4) Korrakaitseaduse §-des 50 ja 51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid võib kohaldada üksnes juhul, kui on põhjendatult alust arvata, et ilma nimetatud meetmeid kohaldamata ei ole välismaalase lahkumiskohustuse täitmine tulemuslik.

(5) Korrakaitseaduse §-s 45 sätestatud meedet võib kohaldada üksnes politseiametnik.

§ 6¹³. Välismaalase küsitlemine

Käesolevast seadusest tulenevate menetlustoimingute tegemisel on Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil õigus välismaalast küsitleda, sealhulgas nõuda temalt andmeid ja tõendeid Eestisse sisenemise ja Eestis viibimisega seotud asjaolude kohta.

§ 6¹⁴. Isiku tuvastamine ja isikusamasuse kontrollimine

(1) Käesolevast seadusest tulenevate menetlustoimingute tegemisel on Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil õigus nõuda välismaalaselt isikut tõendava dokumendi või välisriigi reisidokumendi esitamist, saada isiku tuvastamist või isikusamasuse kontrollimist võimaldavaid ütlusi, sealhulgas andmeid isiku elukoha kohta, ning saada biomeetrilisi andmeid.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib isiku tuvastada või isikusamasust kontrollida muude andmete põhjal, sealhulgas varasemalt isiku suhtes läbiviidud menetlustes kogutud või andmekogudes töödeldavate andmete põhjal.

(3) Välismaalane on kohustatud võimaldama oma isiku tuvastamist ja isikusamasuse kontrollimist, sealhulgas võimaldama biomeetriliste andmete võtmist.

(4) Välismaalase isiku tuvastamisel või isikusamasuse kontrollimisel on Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil õigus kasutada vahetut sundi nii kaua, kui see on eesmärgi saavutamiseks vältimatu.

(5) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalase toimetada ametiruumi, kui see on vajalik välismaalase isiku tuvastamiseks või isikusamasuse kontrollimiseks.

(6) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib kohustada välismaalast kinnitama kirjalikult või elektrooniliselt isiku tuvastamisel või isikusamasuse kontrollimisel saadud andmete õigsust.

§ 6¹⁵. Isiku tuvastamine DNA andmete põhjal

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib võtta välismaalaselt DNA-proovi, kui teisiti ei ole võimalik isikut tuvastada.

(2) Välismaalase DNA-proovide võtmisel lähtutakse korrakaitseaduse § 33 lõike 5 alusel kehtestatud korrast.

(3) Alaealiselt DNA-proovide võtmise otsustamisel arvestatakse eelkõige alaealise õiguste ja huvidega.

(4) Välismaalase suhtes, kes keeldub DNA-proovide andmisest, võidakse kohaldada vahetut sundi.

(5) DNA-proovide tulemusel saadud andmed kantakse riiklikusse süüteomenetluse biomeetriaregistrisse.

§ 6¹⁶. Välismaalase isiku tuvastamine ja tema väljasõidukohustuse kindlakstegemine muude tõendite alusel

Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalase isiku tuvastada ja tema väljasõidukohustuse teha kindlaks muude talle teadaolevate andmete põhjal, sealhulgas varasemalt välismaalase suhtes läbiviidud menetlustes kogutud või andmekogudes töödeldavate andmete põhjal.

§ 6¹⁷. Dokumendi hoiule võtmine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalase reisidokumendi ja isikut tõendava dokumendi väljasõidukohustuse kindlakstegemiseks, ettevalmistamiseks või täitmiseks hoiule võtta.

(2) Dokumendi hoiule võtmisele kohaldatakse isikut tõendavate dokumentide seaduses sätestatud.

§ 6¹⁸. Välismaalase kinnipidamine väljasõidukohustuse kindlakstegemiseks

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalast ilma halduskohtu loata kinni pidada kuni 48 tundi, et kontrollida välismaalase Eestisse saabumise ja Eestis viibimise seaduslikke aluseid.

(2) Kinnipidamine peab olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ning kinnipidamisel peab igal üksikjuhtumil arvestama välismaalasega seotud olulisi asjaolusid.

(3) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet vabastab välismaalase viivitamata, kui kinnipidamise alus on ära langenud.

(4) Välismaalase kinnipidamine protokollitakse.

§ 6¹⁹. Välismaalase kinnipidamise tingimused

(1) Käesoleva seaduse § 6¹⁸ lõike 1 alusel võib välismaalast väljasõidukohustuse kindlakstegemiseks kinni pidada politsei ametiruumis, arestimajas, vangla nõusolekul vanglas või kinnipidamiskeskuses. Välismaalase kinnipidamisel:

- 1) hoitakse eraldi meessoost ja naissoost kinnipeetavaid;
- 2) eraldatakse välismaalane vanglakaristust kandvast kinnipeetavast, eelvangistust kandvast vahistatust ja aresti kandvast isikust;
- 3) majutatakse kokku perekonnaliikmed.

(2) Vanglasse ei paigutata perekonnaliikmeid ja haavatavaid isikuid.

(3) Arestimajja või vanglasse paigutatud välismaalase kinnipidamisele kohaldatakse vangistusseaduses arestimajas või vanglas kinnipidamise kohta sätestatud. Kinnipidamiskeskusesse paigutatud välismaalase kinnipidamisele kohaldatakse käesolevas seaduses kinnipidamiskeskuses kinnipidamise kohta sätestatud.

(4) Välismaalase kinnipidamisel tagatakse talle vähemalt:

- 1) vältimatu arstiabi;
- 2) toitlustamine;
- 3) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 4) vajaduse korral varustamine esmavajalike riie- ja muude tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega.

§ 6²⁰. Turvakontroll ja läbivaatus välismaalase kinnipidamisel

(1) Välismaalase kinnipidamisel tehakse välismaalase turvakontroll, vaadatakse läbi tema vallasasjad ja põhjendatud kahtluse korral ka välismaalane ise korrakaitseseaduses sätestatud korras. Seejuures on Politsei- ja Piirivalveametil või Kaitsepolitseiametil õigus kohaldada vahetut sundi.

(2) Turvakontrolli või läbivaatuse käigus leitud dokumendid, raha, väärtasjad ja keelatud asjad võetakse kinnipidamise ajaks hoiule.

(3) Keelatud asjad on esemed ja ained, mida ei tohi tsiviilkäibes hoida või mis võivad ohustada välismaalast ennast või teisi isikuid või mille omanik ei ole lubatud politsei ametiruumi, politsei arestimaja või kinnipidamiskeskuse sisekorraeeskirjaga.

(4) Hoiule võetud vallasasi müüakse või hävitatakse korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras.

§ 6²¹. Vahetu sunni kohaldamine

Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib käesolevas seaduses sätestatud ülesannete täitmisel kasutada vahetut sundi, erivahendit ja relva korrakaitseseaduses sätestatud alustel ja korras.

2. jagu

Taustakontroll ja sisenemiskeelu otsus

§ 6²². Välismaalase taustakontroll

- (1) Politsei- ja Piirivalveamet teeb välismaalase suhtes taustakontrolli Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) sätestatud korras.
- (2) Taustakontrolli läbiviimisel on Politsei- ja Piirivalveametil õigus välismaalase suhtes kohaldada riikliku järelevalve meetmeid käesolevas seaduses sätestatud korras.
- (3) Kui riiki mittelubatud välismaalane ei ole esitanud rahvusvahelise kaitse sooviavaldust, kohaldatakse tema kinnipidamisele ja talle teenuste osutamisele käesolevas seaduses viibimisalusetas Eestis viibiva välismaalase kinnipidamise ja teenuste osutamise kohta sätestatud.
- (4) Välismaalase suhtes, keda kinni ei peeta ja kes ei ole esitanud rahvusvahelise kaitse sooviavaldust, kohustab Politsei- ja Piirivalveamet otsusega järgima käesoleva seaduse § 10 lõikes 2 nimetatud järelevalvemeetmeid, et hoida ära põgenemisohtu, ohtu riigi julgeolekule või ohtu rahva tervisele.

§ 6²³. Sisenemiskeelu otsus

- (1) Politsei- ja Piirivalveamet keelab välismaalasel, kes ei vasta välispiiri ületamise nõuetele, Eestisse siseneda ning täidab tema kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (ELT L 77, 23.03.2016, lk 1–52), toodud vormi (edaspidi *sisenemiskeelu otsus*).
- (2) Politsei- ja Piirivalveamet keelab välismaalasel Eestisse siseneda ja teeb tema kohta sisenemiskeelu otsuse, kui seda näeb ette rahvusvahelist sanktsiooni või Vabariigi Valitsuse sanktsiooni kehtestav õigusakt.
- (3) Sisenemiskeelu otsuse tegemisel peab haldusorgan arvestama käesoleva seaduse §-s 17¹ sätestatuga.
- (4) Sisenemiskeelu otsuse peale võib välismaalane halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras esitada halduskohtule kaebuse kümne päeva jooksul otsuse teatavakstegemise päevast arvates. Sisenemiskeelu otsust ei saa vaidlustada vaidemenetluse korras.
- (5) Sisenemiskeelu otsuse peale kaebuse esitamine ei peata tema väljasaatmist ega anna alust välismaalast Eestisse lubada.
- (6) Sisenemiskeelu otsuse täitmiseks peab Politsei- ja Piirivalveamet välismaalase käesoleva seaduse §-s 23 sätestatud korras kinni.
- (7) Välismaalase kinnipidamise korral arvestab Politsei- ja Piirivalveamet haavatava isiku erivajadusi ning võib sisenemiskeelu otsuse täitmise peatada, kui välismaalasel ei ole Eestist võimalik kohe lahkuda tema füüsilise või vaimse tervise seisundi või muu mõjuva põhjuse tõttu.
- (8) Välismaalase kinnipidamine protokollitakse.
- (9) Käesolevas paragrahvis sätestatud võib Politsei- ja Piirivalveamet kohaldada ka välismaalase suhtes, kes on vahetult tabatud välispiiri ebaseaduslikul ületamisel.
- (10) Välismaalasele, keda ei saa tagasi saata riiki, kust ta Eestisse sisenes, tehakse lahkumisettekirjutus, arvestades käesolevas seaduses sätestatud erisusi.

(11) Kui Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet teeb välismaalasele lahkumisettekirjutuse, kaotab talle varem väljastatud sisenemiskeelu otsus kehtivuse.

§ 6²⁴. Varem tehtud toimingute arvestamine

Kui taustakontrolli läbiviimisel või muul seaduses sätestatud juhul tehti välismaalase suhtes käesolevas peatükis sätestatud toiminguid, võib need jätta uuesti tegemata.“;

22) paragrahvi 7 lõikes 2 asendatakse sõnad „Eestist lahkuda“ sõnadega „Eestist, või kui see on asjakohane, ka teiste Schengeni konventsiooni või Euroopa Liidu liikmesriikide territooriumilt lahkuda“;

23) paragrahvi 7 täiendatakse lõikega 3¹ järgmises sõnastuses:

„(3¹) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet kohustab välismaalast, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2024/1349 (tagasisaatmise piirimenetluse kohta), elama kindlaks määratud asukohas, välja arvatud juhul, kui see kohustus on talle pandud juba rahvusvahelise kaitse menetluse läbiviimisel ja tema majutuskohast ei ole muutunud.“;

24) paragrahvi 7² täiendatakse lõikega 1² järgmises sõnastuses:

„(1²) Kui välismaalasel, kelle suhtes kohaldatakse piiril toimuvat tagasisaatmismenetlust, on kehtiv reisidokument, võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet välismaalase taotlusel teha otsuse lahkumiskohustuse vabatahtliku täitmise tähtaja andmise kohta, arvestades Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1349 (tagasisaatmise piirimenetluse kohta) sätestatud.“;

25) paragrahvi 7² lõike 2 punktis 5 asendatakse tekstiosa „käsoleva seaduse § 28² lõikes 1 või 1¹ sätestatud riiki mittelubamise otsus“ sõnadega „sisenemiskeelu otsus“;

26) paragrahvi 7⁴ täiendatakse lõikega 2¹ järgmises sõnastuses:

„(2¹) Välismaalasele, kellele on tehtud lahkumisettekirjutus avaliku korra või riigi julgeoleku huvides, võib lahkumisettekirjutuses kohaldada sissesõidukeeldu kümneks aastaks lahkumisettekirjutuse täitmise päevast arvates.“;

27) paragrahvi 10 lõiget 1 täiendatakse pärast sõna „vältimiseks“ sõnadega „või juhul, kui välismaalase kinnipidamine tema väljasõidukohustuse ettevalmistamiseks või selle täitmiseks käsoleva seaduse §-s 23 sätestatud alusel ei ole proportsionaalne,“;

28) paragrahvi 12 lõikes 9 asendatakse tekstiosa „§ 32 lõikes 1“ tekstiosaga „§ 43 lõikes 1“;

29) paragrahvi 12¹ tunnistatakse kehtetuks;

30) paragrahvi 13² muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 13². Välismaalasele osutatavad teenused

(1) Kui Eestis viibimisaluseta viibival välismaalasel puuduvad piisavad rahalised vahendid, võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet korraldada välismaalase majutamise, kui

see on vajalik humaansetel kaalutlustel või haavatava isiku kaitseks ja kui välismaalane ei saa kasutada majutusvõimalust mujal.

(2) Välismaalasel on õigus vältimatule sotsiaalabile sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud korras.

(3) Välismaalasele, kes on eelnevalt taotlenud rahvusvahelist kaitset, võib jätkata majutusteenuse osutamist rahvusvahelise kaitse menetluses määratud majutuskohas välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud tingimustel.

(4) Välismaalase, kelle suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2024/1349 (tagasisaatmise piirimenetluse kohta) sätestatud tagasisaatmise piirimenetlust, majutamisele kohaldatakse välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud.

(5) Välismaalase majutamisel arvestatakse välismaalase perekonnaelu kaitse ja lapse parimate huvidega.

(6) Välismaalasel on õigus vältimatule arstiabile. Vajaduse korral osutatakse talle vajalikud tervishoiuteenused käesoleva seaduse § 26⁹ lõikes 7 sätestatud ulatuses kinnipidamiskeskuse ravipunkti kaudu.

(7) Koolikohustuslikule välismaalasele tagatakse juurdepääs haridusele vastavalt põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses sätestatud korrale.“;

31) paragrahv 13³ tunnistatakse kehtetuks;

32) seaduse 3. peatüki pealkiri muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„3. peatükk VÄLJASAATMISE TÄIDEVIIMINE“;

33) paragrahvi 14 täiendatakse lõigetega 2³–2⁵ järgmises sõnastuses:

„(2³) Välismaalane, kelle suhtes on Eesti kohaldanud sissesõidukeeldu, saadetakse välja ilma lahkumisettekirjutust tegemata, kui sissesõidukeelu kehtivusaeg ei ole möödunud.

(2⁴) Käesoleva paragrahvi lõikes 2³ sätestatud ei kohaldata, kui välismaalasele on kohaldatud sissesõidukeeldu karistusseadustiku alusel ja välismaalasele mõistetud karistus tuleb täitmisele pöörata.

(2⁵) Lahkumisettekirjutuse võib välismaalasele jätta tegemata, kui ta saadetakse teise liikmesriiki välja kahepoolse tagasivõtulepingu või muu kokkuleppe kohaselt.“;

34) paragrahvi 14 lõike 4 punktis 1 asendatakse sõna „ettekirjutus“ sõnadega „väljasõdukohustuse pannud haldusakt või kohtulahend“;

35) paragrahvi 14 lõike 5 punktis 1 asendatakse sõnad „lahkumisettekirjutuse sundäitmise“ sõnaga „väljasaatmise“;

36) paragrahvi 14 täiendatakse lõikega 8 järgmises sõnastuses:

„(8) Välismaalase väljasaatmisel koostab sundtäitmist korraldav haldusorgan sundtäitmise toimingu protokoll.“;

37) paragrahvi 14 lõiget 5 täiendatakse punktiga 5 järgmises sõnastuses:

„5) kui välismaalane esitab rahvusvahelise kaitse taotluse, välja arvatud teise ja järgneva korduva rahvusvahelise kaitse taotluse esitamisel.“;

38) paragrahvid 14¹, 15, 15³, 15⁴ ja 19–19² tunnistatakse kehtetuks;

39) paragrahvi 23 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 23. Eestis viibimisalusetu viibiva välismaalase kinnipidamine

(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võib välismaalast kinni pidada kuni 48 tundi käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud alusel, kui käesolevas seaduses sätestatud järelevalvemeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada tema väljasõidukohustuse ettevalmistamiseks või selle täitmiseks. Kinnipidamine peab olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega ning kinnipidamisel peab arvestama igal üksikjuhtumil välismaalasega seotud olulisi asjaolusid.

(2) Välismaalast võib kinni pidada järgmistel alustel:

- 1) isiku tuvastamine või isikusamasuse kontrollimine;
- 2) isiku kodakondsuse kontrollimine või väljaselgitamine;
- 3) põgenemise ohu esinemine;
- 4) välismaalane takistab või väldib väljasõidukohustuse menetluse läbiviimist;
- 5) välismaalane ei täida kaasaaitamiskohustust;
- 6) välismaalasel puuduvad tagasipöördumiseks vajalikud dokumendid või nende hankimine vastuvõtvast või transiidiriigist viibib;
- 7) avaliku korra või riigi julgeoleku tagamine;
- 8) välismaalane antakse üle teisele liikmesriigile või kiirmenetluse raames kolmandale riigile tagasivõtulepingu või muu kokkuleppe kohaselt;
- 9) sisenemiskeelu otsuse täitmine;
- 10) välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 51 lõike 2 punkti 4 alusel kinni peetud välismaalase väljasõidukohustuse täitmine.

(3) Kui välismaalast on vaja käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alusel ja lõikes 1 nimetatud põhimõtteid arvestades kinni pidada kauem kui 48 tundi, taotleb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet halduskohtult loa tema kinnipidamiseks ja paigutamiseks Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitseiameti määratud kinnipidamiskohta kuni neljaks kuuks.

(4) Kui lahkumisettekirjutus on tehtud välismaalasele, keda Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348 alusel läbiviidavas piirimenetluses kinni ei peetud, võidakse tema väljasõidukohustus täita kinnipidamise teel, kui esinevad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud põhimõtted ja lõike 2 punktis 3, 4 või 7 sätestatud alus.

(5) Halduskohus annab loa välismaalase kinnipidamiseks Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitseiameti määratud kinnipidamiskohas kuni neljaks kuuks käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud alusel, kui käesolevas seaduses sätestatud järelevalvemeetmeid ei ole võimalik tõhusalt kohaldada. Kinnipidamine peab olema kooskõlas proportsionaalsuse

põhimõttega ning kinnipidamisel peab igal üksikjuhtumil arvestama välismaalasega seotud olulisi asjaolusid.

(6) Kui halduskohus on andnud välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse alusel loa välismaalase kinnipidamiseks, kelle rahvusvahelise kaitse menetlus on lõpliku otsusega lõppenud või kellel ei ole õigust Eestis lõpliku otsuse tegemiseni viibida ning Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitseiameti hinnangul esinevad käesolevas seaduses sätestatud alused välismaalase kinnipidamiseks tema väljasaatmise eesmärgil, võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet välismaalast väljasaatmise eesmärgil kinni pidada loas määratud kinnipidamise tähtaja lõpuni.

(7) Valdkonna eest vastutav minister kehtestab määrusega kinnipidamiseks loa saamise taotluses esitatavate andmete ja tõendite loetelu.“;

40) seadust täiendatakse §-dega 23¹–23³ järgmises sõnastuses:

„§ 23¹. Kinnipidamistaotluse läbivaatamine

(1) Välismaalase kinnipidamise otsustab halduskohus halduskohtumenetluse seadustiku haldustoiminguks loa andmise sätete järgi.

(2) Kui kohtule on esitatud erakordselt suur hulk kinnipidamise taotlusi ning kohus ei saa objektiivse takistuse tõttu kinnipidamistaotlust läbi vaadata halduskohtumenetluse seadustiku 27. peatüki alusel ja selles sätestatud korras või läbivaatamine on oluliselt raskendatud, võib kohus teha välismaalase kinnipidamise määruse kirjeldava ja põhjendava osata.

(3) Kui välismaalane soovib vaidlustada kinnipidamist, mille kohus vormistas kirjeldava ja põhjendava osata määrusega, esitab kohus välismaalasele kirjeldava ja põhjendava osa esimesel võimalusel.

§ 23². Eestis viibimisalusetu viibiva välismaalase kinnipidamise tingimused

(1) Eestis viibimisalusetu viibiv välismaalane paigutatakse kinnipidamiskeskusesse.

(2) Politsei- ja Piirivalveamet võib välismaalase paigutada politsei arestimajja või teise kinnipidamiskohta, kui tema kinnipidamine kinnipidamiskeskuses ei ole võimalik kinnipeetavate arvu ettenägematu kasvu tõttu või see on vajalik turvalisuse või tervisekaitse kaalutlustel.

(3) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhul peab tagama välismaalasele vähemalt järgmiste teenuste osutamise:

1) tervisekontroll ja vajaliku tervishoiuteenuse kättesaadavus käesoleva seaduse § 26⁹ lõikes 7 sätestatud ulatuses;

2) toitlustamine;

3) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;

4) vajaduse korral käesoleva seaduse alusel tehtavas menetlustoimingus keeleabi andmine;

5) vajaduse korral varustamine esmavajalike riietus- ja muude tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega;

6) välismaalase soovi korral suhtlemise ja kokkusaamise võimaldamine käesoleva seaduse §-s 26¹⁰ nimetatud isikuga, kui ei esine nimetatud seaduses sätestatud alust kokkusaamine keelata.

(4) Kui välismaalane paigutatakse vangla nõusolekul vanglasse või arestimajja, eraldatakse ta vanglakaristust kandvast kinnipeetavast, eelvangistust kandvast vahistatust ja aresti kandvast isikust. Vanglasse või arestimajja paigutatud välismaalase kinnipidamisele kohaldatakse vangistusseaduses vanglas või arestimajas kinnipidamise kohta sätestatud, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 sätestatud juhul majutatakse perekonnaliikmed kokku. Alaealise välismaalase suhtes kohaldatakse käesoleva seaduse § 26⁵ lõigetes 7 ja 8 sätestatud.

§ 23³. Eestis viibimisalusetu viibiva välismaalase kinnipidamine hädaolukorras

(1) Massilisest sisserändest põhjustatud hädaolukorras võib välismaalase kinnipidamisele kohaldada käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.

(2) Välismaalase Eestisse saabumise ja Eestis viibimise seaduslike aluste kontrollimiseks võib Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet välismaalast ilma halduskohtu loata kinni pidada kuni seitse päeva.

(3) Välismaalase kinnipidamisel hädaolukorras dokumenteeritakse kinnipidamise protokollis vähemalt iga välismaalase nimi või nimed, kinnipidamise õiguslik ja faktiline alus ja põhjendus, kuupäev, kellaaeg ja koht ning protokollis teinud haldusorgani nimetus ja ametniku nimi.

(4) Kui välismaalast on vaja käesoleva seaduse § 23 lõikes 2 sätestatud alusel ja lõikes 1 nimetatud põhimõtteid arvestades kinni pidada kauem kui seitse päeva, taotleb Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet halduskohtult loa välismaalase kinnipidamiseks kuni neljaks kuuks. Halduskohtule kinnipidamise taotluse esitamisel tuleb kirjeldada vähemalt massilise sisserände olulisi asjaolusid ning loetleda välismaalased vastavalt käesolevas seaduses sätestatud kinnipidamise alustele.

(5) Kui hädaolukorras pikendatakse välismaalase kinnipidamise tähtaega, kohaldatakse käesoleva seaduses välismaalase kinnipidamise pikendamise kohta sätestatud.

(6) Kinnipeetud välismaalasele tagatakse vähemalt järgmiste teenuste osutamine:

- 1) majutamine;
- 2) vajaduse korral tervisekontrolli tegemine ja vältimatu arstiabi andmine;
- 3) toitlustamine;
- 4) informeerimine tema õigustest ja kohustustest;
- 5) vajaduse korral keeleabi andmine käesoleva seaduse alusel tehtavates menetlustoimingutes;
- 6) vajaduse korral varustamine esmavajalike riie- ja muude tarbeesemete ning isikliku hügieeni vahenditega;
- 7) välismaalase soovi korral suhtlemine ja kokkusaamiste võimaldamine, kohaldades käesoleva seaduse §-s 26¹⁰ sätestatud ulatuses, mis on hädaolukorras võimalik;
- 8) riigi õigusabi andmine käesoleva seaduse §-s 6⁶ sätestatu kohaselt.

(7) Hädaolukorras võib välismaalast kinni pidada väljaspool kinnipidamiskeskust. Välismaalane paigutatakse väljaspoole kinnipidamiskeskust halduskohtu lahendi või kinnipidamise protokollis alusel.

(8) Kui välismaalane paigutatakse vanglasse või arestimajja, eraldatakse ta vanglakaristust kandvatest kinnipeetavatest, eelvangistust kandvatest vahistatutest ja aresti kandvatest isikutest. Vanglasse või arestimajja paigutatud välismaalase kinnipidamisele kohaldatakse

vangistusseaduses vanglas või arestimajas kinnipidamise kohta sätestatud, arvestades käesolevas paragrahvis sätestatud erisusi.

(9) Hädaolukorras kinnipeetud perekonnaliikmed paigutatakse esimesel võimalusel kokku, välja arvatud juhul, kui perekonnaliikme eraldi kinnipidamine on vajalik teiste isikute, rahvastiku tervise, avaliku korra või riigi julgeoleku kaitseks. Perekonna privaatsus tagatakse võimalikult suurel määral.

(10) Hädaolukorra lahendamist juhtiv asutus määrab erakorraliste meetmete kohaldamise alguse ja lõpu kuupäeva ning teavitab sellest viivitamata Euroopa Komisjoni.“;

41) paragrahvi 24 lõigetes 3 ja 4 asendatakse sõna „Ettekirjutuse“ sõnadega „Väljasõidukohustuse pannud haldusakti või kohtulahendi“;

42) paragrahvi 25 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„§ 25. Eestis viibimisaluseta viibiva välismaalase kinnipidamise pikendamine

(1) Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitseiameti taotlusel võib halduskohus pikendada välismaalase kinnipidamise tähtaega kuni nelja kuu kaupa, kuid kõige kauem kuueks kuuks tema kinnipidamise päevast arvates, kui esinevad käesoleva seaduse § 23 lõikes 2 sätestatud alus ja lõikes 1 nimetatud põhimõtted.

(2) Pärast käesoleva paragrahvi lõikes 1 sätestatud tähtaja möödumist võib halduskohus pikendada Politsei- ja Piirivalveameti või Kaitsepolitseiameti taotlusel välismaalase kinnipidamise tähtaega nelja kuu kaupa, kuid kõige kauem 18 kuuks tema kinnipidamise päevast arvates, kui esineb käesoleva seaduse § 23 lõike 2 punktis 5 või 6 sätestatud alus ja lõikes 1 nimetatud põhimõtted.

(3) Käesoleva paragrahvi lõigetes 1 ja 2 sätestatud kinnipidamise tähtaja hulka ei arvata tema esitatud rahvusvahelise kaitse saamise taotluse menetlemise aega.“;

43) paragrahv 26⁴ tunnistatakse kehtetuks;

44) paragrahvi 26⁹ täiendatakse lõikega 1¹ järgmises sõnastuses:

„(1¹) Tervisekontrolli võib teha videosilla vahendusel, kui selleks kasutatava võrgu- ja infosüsteemi turvalisuse tagamiseks on täidetud küberturvalisuse seaduse §-dega 7 ja 8 ning nende alusel kehtestatud nõuded.“;

45) paragrahvi 26¹⁰ lõiget 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Kokkusaamisi on Politsei- ja Piirivalveametil lubatud jälgida, kuid mitte pealt kuulata.“;

46) paragrahv 28² tunnistatakse kehtetuks;

47) paragrahvi 33¹¹ pealkirja muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Viibimisaluseta Eestis viibiva välismaalase biomeetriliste andmete töötlemine“;

48) paragrahvi 33¹¹ lõiget 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Politsei- ja Piirivalveamet või Kaitsepolitseiamet võtab Eesti välispiiri ebaseaduslikult ületanud või viibimisalusetas Eestis viibivalt vähemalt kuueaastaselt välismaalaselt biomeetrilised andmed ja edastab need Eurodac-süsteemi vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusele (EL) 2024/1358, millega luuakse biomeetriliste andmete võrdlemise Eurodac-süsteem, et kohaldada tulemuslikult Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2024/1351 ja (EL) 2024/1350 ja nõukogu direktiivi 2001/55/EÜ ning tuvastada ebaseaduslikult riigis viibivad kolmandate riikide kodanikud ja kodakondsuseta isikud, ning mis käsitleb liikmesriikide õiguskaitseasutuste ja Europol'i päringuid andmete võrdlemiseks Eurodac-süsteemi andmetega õiguskaitse eesmärgil ning millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/818 ja tunnistatakse kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 603/2013 (ELT L, 2024/1358, 22.05.2024).“;

49) paragrahvi 33¹¹ lõikes 1¹ asendatakse sõnad „seadusliku aluseta“ sõnaga „viibimisalusetas“;

50) paragrahvi 33¹¹ lõiked 2 ja 3 tunnistatakse kehtetuks;

51) paragrahvi 33¹¹ lõikes 4 asendatakse sõna „daktüloskopeerimisest“ sõnadega „biomeetriliste andmete esitamisest“;

52) paragrahvi 33¹¹ lõikest 5 jäetakse välja sõnad „Daktüloskopeerimisel kogutud“;

53) paragrahv 33¹² tunnistatakse kehtetuks;

54) paragrahvi 33¹⁴ lõiget 3 täiendatakse punktiga 29 järgmises sõnastuses:
„(29) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356 (taustakontrolli kohta) artiklites 12 ja 14–18 nimetatud andmed taustakontrolli läbiviimise, selle kokkuvõtte ja lõpetamise kohta.“.

§ 100. Riigi õigusabi seaduse muutmine

Riigi õigusabi seaduse § 1 lõikes 2 asendatakse tekstiosa „§-s 25²“ tekstiosaga „§-s 15“;

§ 101. Õiguskantsleri seaduse täiendamine

Õiguskantsleri seaduse §-i 1 täiendatakse lõikega 12 järgmises sõnastuses:

„(12) Õiguskantsler täidab sõltumatu järelevalveasutuse ülesandeid, mis on ette nähtud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1356, millega kehtestatakse kolmanda riigi kodanike taustakontroll välispiiridel ning muudetakse määrusi (EÜ) nr 767/2008, (EL) 2017/2226, (EL) 2018/1240 ja (EL) 2019/817 (ELT L, 2024/1356, 22.05.2024) artiklis 10 ja Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2024/1348, millega luuakse rahvusvahelise kaitse ühine menetlus liidus ja tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2013/32/EL (ELT L, 2024/1348, 22.05.2024) artikli 43 lõikes 4.“.

§ 102. Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse kehtetuks tunnistamine

Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seadus (RT I, 02.01.2025, 81) tunnistatakse kehtetuks.

§ 103. Seaduse jõustumine

Käesolev seadus jõustub 2026. aasta 12. juunil.

¹ Nõukogu direktiiv 2001/55/EÜ miinimumnõuete kohta ajutise kaitse andmiseks ümberasustatud isikute massilise sissevoolu korral ning meetmete kohta liikmesriikide jõupingutuste tasakaalustamiseks nende isikute vastuvõtmisel ning selle tagajärgede kandmisel (EÜT L 212, 07.08.2001, lk 12–23);

Nõukogu direktiiv 2003/86/EÜ perekonna taasühinemise õiguse kohta (ELT L 251, 03.10.2003, lk 12–18);

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2024/1346, millega sätestatakse rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtu nõuded (ELT L, 2024/1346, 22.05.2024).

Lauri Hussar
Riigikogu esimees

Tallinn, 2025

Algatab Vabariigi Valitsus